

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 54.

Lördagen den 8 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 38—42 och första lagutskottets utlåtande nr 35.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att statsrådet F. W. Thorsson på grund av magsjukdom är i behov av befrielse från riksdagsarbetet under fyra veckor, intygar.
Stockholm den 8 maj 1920.

John Sjöqvist,
med. dokt., professor,

§ 3.

Härefter föredrogs vart för sig:

bankoutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av väckta motioner om löneförbättring för vaktmästarna i riksbanken och riksgäldskontoret samt tjänsteinnehavarna vid riksdagens hus;

första lagutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen angående tillsättning av prästerliga tjänster den 9 december 1910 ävensom i ämnet väckt motion; och

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 19, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begeran om förslag till ordnande av bostadsfrågan för provinsialläkare å landsbygden.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 4.

Till avgörande förelåg nu andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av herr Sommelius' motion, nr 4, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående insättande av en svensk ångfärja i trafik mellan Hälsingborg och Hälsingör.

*Ang. en svensk
ångfärja
mellan Häl-
singborg och
Hälsingör.*

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 54.

*Ang. en svensk
ångfärja
mellan Häl-
singborg och
Hälsingör.
(Forts.)*

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 4, hade herr Sommelius föreslagit, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om undersökning angående frågan om insättande av en svensk ångfärja i Öresund för trafik mellan Hälsingborg och Hälsingör och att till riksdagen måtte framlämnas förslag i ärendet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, anförde:

Herr S o m m e l i u s: Herr talman! Jag ber att få ägna denna fråga några ord. Lika visst som det varit en skyldighet för svenska staten att upprätta ångfärjeförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn och mellan Trälleborg och Sassnitz, lika visst bör svenska staten sätta in en egen ångfärja på linjen Hälsingborg—Hälsingör, inte minst på grund av den omständigheten, att just här i gångna tider den gamla vägen gått fram från huvudstaden och norra Sverige till utlandet, men ännu mera på grund av att ångfärjeförbindelsen Hälsingborg—Hälsingör är den banbrytande ångfärjeförbindelsen i vårt land. Det är det första försök, som gjorts i Sverige att föra in ångfärjetrafik eller med andra ord att förekomma de dyrbara omlastningarna av gods vid transport från Sverige till utlandet.

Då denna fråga först väcktes på tal, vände man sig först till Kungl. Maj:t för att erhålla statens medverkan till att öppna ångfärjeförbindelse mellan ovannämnda två städer — men svaret blev nekande, och då vände sig de ledande männen i västkustbanan, till danska staten, som med nöje accepterade tillfället att åstadkomma en ångfärjeförbindelse mellan Hälsingborg och Hälsingör. Det var naturligtvis — jag tillåter mig säga det — en stor besvikelse, att icke svenska staten ville inse fördelarna av denna trafikförbindelse, som emellertid utvecklades hastigt och väl, och blev så livligt trafikerad, att det väckte järnvägsstyrelsens uppmärksamhet till den grad, att man ansåg sig böra göra något för att förhindra, att för mycken trafik drogs över Hälsingborg—Hälsingörs järnväg, som blev förmedlare av en stor del av utlandstrafiken.

Ehuru man icke deltagit i lösningen av ångfärjeproblemet, hade vederbörande dock lärt sig inse, att systemet skulle kunna tillämpas på en annan route, och för att Hälsingborg—Hälsingörs järnväg inte skulle få fördelarna därav, drogs förbindelsen över Malmö—Köpenhamn. Jag tror att detta inträffade sex år senare. Efter ytterligare sex år kom en ångfärjeförbindelse mellan Trälleborg och Sassnitz till stånd. Ingen svensk kan annat än tillönska dessa router framgång, och jag hoppas, att utvecklingen skall gå i lika raskt tempo som hittills. Det är icke för konkurrensen med dessa linjer jag tillåtit mig väcka min motion, men jag anser, att vad som absolut behövs är en svensk ångfärja mellan Hälsingborg och Hälsingör. Detta kan och bör icke föranleda ytterligare uppskov.

Hälsingborg är dock den stad i vårt land, som ligger närmast kontinenten. Därför är det allt skäl att begagna sig av dess geografiska läge, i den mån det kan krävas. Men det är tyvärr så, att kungl. järnvägsstyrelsen har föga intresse för denna fråga liksom för de enskilda banornas framgång. Den är en sträng herre gentemot den enskilda järnvägsdriften, och särskilt under krisåren och — kanske på grund av att den enskilda järnvägsdriften visat sig lönande, medan statens järnvägars drift slagit mindre väl ut. Det synes mig som om man i kungl. järnvägsstyrelsen borde för länge sedan hava befrämjat ifrågavarande ångfärjeförbindelse. Men tvärtom tycks man resa alla möjliga skäl mot den, ehuru jag väntat, att k. järnvägsstyrelsen skulle förklarat sig hava alltför länge uppskjutit sitt intresse för denna ångfärja.

*Ang. en svensk
ångfärja
mellan Hälsingborg och
Hälsingör.*

(Forts.)

Jag ber få fästa uppmärksamheten på, att svenska statens järnvägsnät utgör 5,373 kilometer, men att det enskilda är nära dubbelt så stort eller närmare bestämt 9,755 kilometer, vadan alltså hela järnvägssträckan uppgår till 15,128 kilometer. Det är, förefaller det mig, då synnerligen olämpligt, att dessa enskilda järnvägar skola subordnera under kungl. järnvägsstyrelsen, och jag gläder mig åt, att den dag snart kommer, då kommunikationsdepartementet får taga om hand såväl de privata järnvägarna som statens. Rörande de sistnämnda får jag också säga, att det vore en lycka, om så snart kunde ske, ty det visar sig uppenbart, att dess finanser icke handhavas och skötas så, som de borde. Jag skall kanske återkomma härtill sedan, men jag ber först få vända mig mot utskottets utlåtande.

Det heter i dess betänkande till en början, att då utskottet icke funnit sig kunna förorda bifall till motionärens framställning, har utskottet anslutit sig till de synpunkter, som blivit framhållna av järnvägsstyrelsen i ett utlåtande, som är bifogat betänkandet. Jag ber alltså att få fästa uppmärksamheten på att angående de bestridanden av k. järnvägsstyrelsens yttranden, som jag lämnat till utskottet, nämner därom utskottet ingenting, och allra minst har utskottet något att säga om tvenne inlämnade utlåtanden från två andra myndigheter, bland annat Skånes Handelskammare, som likaledes äro bifogade betänkandet. Dessa utlåtanden behandlar utskottet som om de icke funnes till. För utskottet existerar endast en myndighet, den, som kunde säga nej och ställa sig avvisande till förslaget i fråga och icke hade jag väntat ett k. järnvägsstyrelsens bifall — nej icke från det hållet.

Vad som emellertid varit den grundläggande anledningen till kungl. järnvägsstyrelsens avstyrkande utlåtande i denna fråga — utlåtandet är undertecknat av herrar Granholm och Danielsson — det är den animositet, som i allmänhet gör sig gällande å dess sida särskilt mot den järnvägsdrift, som visat sig hava tendens att utveckla sig åt sydväst. Jag har ett bevis därpå i den omständigheten, att då väl knappast, åtminstone icke i södra Sverige, det finns något järnvägsstationshus uppfört av trä, så har Hälsingborgs stad, där det annars är förbjudet att uppföra byggnadshus av trä, fått den äran att hedras med ett stationshus uppfört i träkonstruktion, sannolikt för att

Ang. en svensk
ångfärja
mellan Häl-
singborg och
Hälsingör.
(Forts.)

parera gentemot det charmanta järnvägsstationshus på anda sidan sundet, som är uppfört i Hälsingör av danska staten.

Nu vilas emellertid generaldirektör Granholms eller kungl. järnvägsstyrelsens utlåtande huvudsakligen på ett avtal, som blivit uppgjort mellan kungl. järnvägsstyrelsen och danska statsbanorna. Det står beskrivet på sid. 4 i utskottets betänkande, och där lämnar man bl. a. den upplysningen, att Hälsingborgs station icke kommer att ligga på gränsen mellan de svenska och danska järnvägarna, utan Hälsingborg blir liggande i Sverige. Ja, jag har nästan misstänkt det hela tiden, att man trots, att Hälsingborg legat i ett annat land än Sverige, och jag kan då mycket väl förstå, att det varit obekvämt för vederbörande att uppmuntra några kommunikationer med Hälsingborg, ty man har av Västkustbanan, som är byggd av enskilda företagare i Hälsingborg, gjort Hälsingborg—Ängelholmslinjen till bibana för att leda trafiken förbi Hälsingborg och över Ängelholm till Trälleborg—Sassnitz. Det kan ju hända, att nu efter kriget kärleken har svalnat i någon mån, jag menar kärleken till landet söder om Östersjön. Men ifråga om linjen Hälsingborg—Hälsingör har man anordnat särskilda tariffer i avsikt att förekomma alltför livlig trafik å denna route.

Men det skäl, varpå utskottet liksom ock kungl. järnvägsstyrelsen huvudsakligen bygger, att så fort behovet av två färjor gör sig gällande, är det naturligt, att svenska staten skall utföra den ena. Mina herrar, det är beklagligt att nödgas i detta fall konstatera, att järnvägsstyrelsen icke tycks ha reda på förhållandena vid sundets smalaste del. Jag tror att under åtminstone sedan sex år tillbaka två danska färjor bestritt trafiken och jag vet ej, hur länge man skall vänta, när sålunda förutsättningen för en svensk färjas tillkomst från järnvägsstyrelsens synpunkt sedan länge varit till finnandes. Två danska färjor upprätthålla trafiken, och dessa ha varit så upptagna, att anhopning av järnvägsvagnar under vissa tider varit i hög grad rådande. Jag har här ett utdrag från en järnväg rörande förhållandena härom under juli och augusti månader 1916, utvisande för varje dag det överstående antalet vagnar, som enligt tabellen uppgått till 103, 131, 133, 141, 117, 118, 147 o. s. v. Och likväl säger man, att, när det behöves en ny färja, så skall det byggas en svensk sådan. Utlåtandet vilar på en oriktig uppgift och felaktiga premisser följas av oriktiga slutsatser.

Man har för övrigt i järnvägsstyrelsens behandlat min motion ganska överlägset och citerat vissa brottstycken, som jag i förbigående nämnt, såsom t. ex. angående Femern-routen, som jag framdrog såsom en framtida förhoppning, men på vilken jag för närvarande icke byggde något alls.

Jag ber att ännu få fortsätta någon stund; det gäller dock ett för hela vårt land viktigt trafikspörsmål, att en ny ångfärja kommer till stånd. I fråga om denna har jag framhållit, att dess drift komme att ställa sig jämförelsevis god, och att den kommer att ekonomiskt bära sig, fast detta bestrider man och utan anledning. Och för att leda trafiken förbi Hälsingborg, för att kringgå denna miss-

hagliga route, så har man uppgjort vissa tariffbestämmelser, varigenom det blir för trafikanter lika billigt att transportera gods till Västeuropa förbi Hälsingborg och till Trälleborg och vidare till västra Tyskland, huvudsakligen Hamburg med områden, som att låta det passera Hälsingborg—Helsingör. Om denna utsträckning genom konstlade medel av Sassnitzroutens trafikområde i Tyskland skriver kungl. järnvägsstyrelsen — något som för mig ter sig ganska betänkligt — följande: »Denna utsträckning skedde efter överenskommelse mellan de svenska och tyska järnvägarna och avsåg givetvis att draga trafiken till den färjeled, som de gemensamt trafikerade. Härigenom drogs en del trafik från Hälsingborgsleden.» Och så säges det vidare på tal om den fraktförhöjning, som härigenom uppstod, att »svenska statsbanorna ingalunda lida någon nackdel genom ifrågavarande anordning, utan att tvärtom därigenom för dem uppstår en fördel». Jag får säga, att ett sådant resonemang, när man vidtager en konstlad åtgärd för att från vissa orter i vårt land draga trafik till andra och att göra detta på konstlad väg, så att den längre vägen icke för trafikanter blir dyrare än den korta, detta anser visserligen kungl. järnvägsstyrelsen är fyndigt inrättat, men jag vågar påstå, att dylika åtgöranden hade man knappast kunnat vänta av någon svensk statsmyndighet, som det väl åligger att tillvarataga landets i dess helhet intressen och ingenting annat. Och dylika tillvägagångssätt borde man väl knappast omtala. Det är icke obefogat att göra anmärkningar på sådana saker, utan det är i allra högsta grad befogat och till och med nödvändigt.

Vidare kommer utskottet till frågan om ekonomien, och jag har då lämnat en del uppgifter därom. Jag påvisade t. ex. rörande trafiken, att de resande över Hälsingborg—Helsingör i medeltal för åren 1914—1919 utgjorde 471,000 personer, över Malmö—Köpenhamn 66,300 personer och över Gjedser—Warnemünde 48,100 personer, sålunda, över Hälsingborg nära tio gånger så många som över sistnämnda router; och jag har även satt upp siffror över inkomsterna på denna trafikled.

Nu säger man, att herr Sommelius icke gittat göra upp riktiga beräkningar. Herrarna kunna tänka sig, att det är icke så lätt att skaffa sådana uppgifter hos järnvägsstyrelsen i Köpenhamn, och några utgiftssiffror har det icke lyckats mig att anskaffa; jag har icke kunnat gå längre tillbaka i tiden, det har icke varit mig möjligt, det har stött på motstånd. Beträffande utgiftssiffrorna vill jag säga, att man kan, enligt vad som upplysts mig, icke få några exakta sådana. Järnvägen heter i Danmark Köpenhamn—Hälsingborg och den har en sträcka av cirka 40 km. plus leden Helsingör—Hälsingborg 4 km., således tillsammans cirka 44 km. Om vi sålunda utgå från denna siffra, så är ångfärjeleden en elftedel därav, med ledning av vilken utgifterna skulle beräknas. Denna beräkning medför emellertid, att utgiftskontot för ångfärjeleden drabbas obefogat av utgifterna för hela linjen. Om det förhåller sig på det sättet, vilket jag icke har någon anledning betvivla, då jag erhållit uppgiften från fullt trovärdigt håll, så är det icke heller möj-

*Ang. en svensk
ångfärja
mellan Hälsingborg och
Hälsingör.*

(Forts.)

Ang. en svensk
ångfärja
mellan Häl-
singborg och
Hälsingör.
(Forts.)

ligt att få fram några tillförlitliga utgiftssiffror och endast löst beräknade inkomstuppgifter grundade på trafikmängden.

Nu anmärkes det, att jag underlåtit att vid sidan av inkomst-siffrorna även anföra utgiftssiffror; och kungl. järnvägsstyrelsen hyser bekymmer över, att denna ångfärjelinje icke skulle komma att ekonomiskt bära sig och icke bliva till fördel för staten. Jag spørjer: tycka herrarna verkligen, att järnvägsstyrelsens ekonomiska beräkningar hålla streck och att dess företag bära sig? — Jag förmodar, att om jag sutte i glasskåp, skulle icke jag kasta sten på andra. Mot påståendet att endast en färja är i funktion å routen har jag upplyst om att två färjor i flera år varit i verksamhet. Men kungl. järnvägsstyrelsen hör ej till de myndigheter, som visa tillmötesgående mot enskilda framställningar lika lite som till den enskilda järnvägsdriften.

Tidigare hade Hälsingborg tillfredsställelsen av direkt järnvägsvagn från Stockholm till Hälsingborg. Den drogs in under kriget, men nu har järnvägsstyrelsen efter framställningar släppt vagnen igen in i trafik men tillkännagav, att den icke skulle få gå mera än ett par månader; sedan har den dock fått fortsätta i trafik, men varför just denna vagn skall vara en av de sämre i statens vagnpark förstår jag icke.

Ett annat exempel: Karlskrona är en stad i Sydsverige av stor betydelse för vårt sjöförsvär och för övrigt i flera avseenden. Tidigare har en sovvagn gått i trafik på sträckan Alvesta—Karlskrona, men denna har indragits, vilket dock kan bero på Karlskrona—Växjö-järnvägen och icke läggas kungl. järnvägsstyrelsen till last.

Jag har väckt min motion i syfte att gagna såväl vårt land, som bör tillerkännas samma inflytande på ångfärjetrafiken i Öresund som Danmark, och det borde kungl. järnvägsstyrelsen för mycket länge sen hava insett, och jämväl i syfte att gagna Hälsingborg vars geografiska läge betingar denna anordning från kungl. järnvägsstyrelsens sida — vilket jag icke anser skulle bliva någon uppoffring, utan helt säkert en god affär, gammal och upparbetad som denna trafikled är. Jag skall också uttryckligen tillkännagiva, att jag icke kan finna att därmed någon konkurrens med Trälleborg—Sassnitz eller Malmö—Köpenhamnledningarna bleve att emotse, ty utveckling finnes för alla tre linjerna. Men varje förbindelse med kontinenten skall uppmuntras, såsom man gör i vilket annat land som helst. Men kungl. järnvägsstyrelsen söker göra motsatsen, såsom t. ex. fallet är med Väst kustbanan, där trafiken delas vid Ängelholm, i stället för att ledas över Hälsingborg.

Som jag påpekat tidigare i mitt anförande, har den äldsta landsvägsförbindelsen till kontinenten gått över Hälsingborg — vägen har alltså gamla traditioner. Denna ångfärjeförbindelse är också den äldsta som finnes i vårt land, och det är av denna, man inhämtat betydelsen av detta trafiksystem, som man icke sett tillämpas, där man har största anledning att göra det — ett styvmoderligt sätt att befordra en landsändas intressen, särskilt som det väl knappast någonstädes i hela Sveriges land finnes någon plats, där man gjort så sto-

ra uppoffringar för järnvägsföretag som i Hälsingborg. Jag behö- *Ang. en svensk*
 ver blott påminna om Skåne—Smålands järnväg, Hälsingborg— *ångfärja*
 Landskrona—Eslövs järnväg och Hälsingborg—Hässleholms järnväg, *mellan Häl-*
 de båda sistnämnda torde räknas bland de bästa järnvägar i vårt land, *singborg och*
 både vad ekonomien och den tekniska utrustningen beträffar. Jag vill *Hälsingör.*
 också påminna om, hurusom man, beträffande ett av de största enskil- *(Förta.)*
 da järnvägsföretag, som utlöfts i vårt land, Väst kustbanan, som bli-
 vit inköpt av svenska staten, söker att förvandla linjen Ängelholm—
 Hälsingborg till en bibana.

Herr talman, jag vill icke längre taga kammarens tid i an-
 språk jag anhåller att få tillstyrka bifall till motionen, ehuru jag
 vet, att det är förgäves.

Herr *Osberg* instämde häruti.

Herr *Eriksson* i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Den
 ärade motionären tillät sig en rätt hårdhänt kritik av utskottets ut-
 låtande och självfallet är, att jag som utskottets ordförande måste
 lämna ytterligare motiv för utskottets ståndpunkt, utöver vad som
 kan framgå av utlåtandet.

Jag ber emellertid till en början få säga, att när den ärade mo-
 tionären i denna debatt drog in statens järnvägars mindre goda finan-
 siella ställning och yttrade sig om fördelarna av enskild järnvägsdrift
 jämförd med statsdrift, och då han dessutom drog in klander mot järn-
 vägsledningen rörande en direkt järnvägsvagn Stockholm—Hälsing-
 borg, har han i debatten upptagit frågor, som ligga utanför det
 spörsmål, som närmast här är före till behandling. Jag ämnar för-
 denskull icke alls ingå i debatt om dessa delar av motionärens anfö-
 rande.

Utskottet har fullkomligt förstått de synpunkter, som för herr
Sommelius varit de vägledande, när han framburit sin motion. Ut-
 skottet har sålunda funnit, att han ansett det vara ett statens intresse
 och en statens skyldighet att på samma sätt som den deltagar i andra
 ångfärjeleder såsom medintressent deltaga även i denna äldsta ångfär-
 jeled, som förbinder vårt land med andra länder. Vi ha inom utskottet
 hos motionären trott oss finna ett aldrig svalnande intresse för hans
 egen stad vilket intresse väl givit anledning till frambärandet av
 motionen.

Utskottet har emellertid helt naturligt icke låtit sig helt och hållet
 ledas av dessa synpunkter, utan det har måst se på frågan rent sak-
 ligt och till den ändan har man måst böja sig för de sakskäl, som
 framhållits av den statsmyndighet, som ju har att vårda trafiklederna
 i vårt land nämligen kungl. järnvägsstyrelsen. Jag tror ändå man
 måste vitsorda, att järnvägsstyrelsens utlåtande icke är så pass under-
 haltig, som den ärade motionären tillät sig att karakterisera det.

Det framgår av järnvägsstyrelsens utlåtande, att man genom för-
 handlingar med de danska statsbanorna har försökt få samma med-
 inflytande över denna trafikled som man äger rörande andra trafik-
 leder, nämligen så till vida, att trafikleden skulle betraktas såsom till

Ang. en svensk
ångfärja
mellan Häl-
singborg och
Hälsingör.
(Forts.)

hälften svensk och till hälften dansk. Det är ju så på de andra ångfärjerouterna, att man tänker sig gränsen mellan de olika myndigheternas områden förlagd mittemellan kuststationerna å ömse sidor. Beträffande Hälsinborg—Hälsingör har förhållandet ju hittills varit anoriunda på grund av att denna ångfärjeleden inrättades av danska staten. Som en följd av detta har ångfärjeleden hela tiden betraktats som dansk och Hälsingborg har sålunda varit gränsstationen i detta fall. Numera vill man emellertid, såsom järnvägsstyrelsen också framhållit, få gränspunkten förlagd mitt emellan de båda länderna. Hälsingborg skulle således icke bli gränsstation utan en station helt och hållet förlagd inom vårt land. Att sedan uttolka detta järnvägsstyrelsens meddelande på det sätt, som motionären gjort, att man först nu kommit underfund med att Hälsingborg är en stad som ligger inom Sverige, förefaller mig vara mera humoristiskt än sakligt.

Jag kan ju även nämna, att uti järnvägsstyrelsens yttrande meddelades, att denna överenskommelse om förändringen av ångfärjeledens karaktär, är underskriven av de svenska myndigheterna och översänd till de danska, varvid man förmodade, att den även skulle bli underskriven av dessa under den närmaste tiden. Jag har i dag förhört mig hos vederbörande inom järnvägsstyrelsen och fått besked om att överenskommelsen nu är underskriven även av de danska järnvägsmyndigheterna. Överenskommelsen träder sålunda i kraft, så snart ske kan, och man har alltså numera fått möjlighet att från de svenska statsmyndigheternas sida öva inflytande över hela leden med de konsekvenser, som därav kunna bli följden.

Motionären har också framhållit i sin motion, att de svenska och tyska järnvägsförvaltningarna genom konstlade medel, så att säga lätt trafiken förbi Hälsingborg, förbi den led, som geografiskt sett skulle vara kortare vid en förbindelse med vissa delar av kontinenten. Motionären anser, att detta icke är förenligt med en god ekonomi över huvud och framför allt ägnat att nedsätta trafiken över Hälsingborg—Hälsingör. Det framgår emellertid av järnvägsstyrelsens utlåtande, som är intaget i utskottets betänkande på sid. 5, att den trafik, som nu befordras över Trälleborg—Sassnitz, och vilken man enligt detta tal lätt förbi Hälsingborgsleden, endast omfattar cirka 6,000 ton i båda riktningar och sålunda berör allenast 4 % av den gods- trafik, som ombesörjes av Sassnitzrouten. Var och en förstår ju under sådana förhållanden, att saken icke äger en sådan betydelse, som motionären gör gällande.

Jag ber emellertid att i detta sammanhang få säga, att jag här först började fundera över detta problem, delade motionärens uppfattning härvidlag. Jag hade nämligen trott, att den trafikmängd, som sålunda letts längre väg än den kortaste, var av större omfattning, än vad nu visar sig vara fallet. Men när man alltså får se, att den är av så pass ringa betydelse, begripa ju alla, att den av motionären framhållna synpunkten i och för sig icke kan inverka vid bedömandet av den fråga, som vi diskutera.

Motionären framhöll också, att utskottet huvudsakligen byggt sitt utlåtande på järnvägsstyrelsens synpunkter, och icke tagit hänsyn

till de övriga yttranden, som införskaffats till utskottet med anledning av motionen. Framför allt hade icke utskottet, sades det, tagit i beaktande det bestridande av järnvägsstyrelsens synpunkter, som motionären inlämnat till utskottet. Jag ber då att få meddela, att motionären inlämnade en skrivelse till utskottet, däri han till bemötande upptog vissa av de påståenden, som järnvägsstyrelsen gjort i sin skrivelse, och han åberopar såsom skäl för att han inkom med denna skrivelse, att han varit i tillfälle att i en tidning läsa ett referat av järnvägsstyrelsens skrivelse till utskottet. Några dagar efter det motionärens framställning inkommit till utskottet, kom emellertid en skrivelse från järnvägsstyrelsen, som polemiserade mot vad motionären anförde. Så vitt jag kan förstå, har järnvägsstyrelsen på samma sätt som motionären, d. v. s. genom tidningspressen, fått del av innehållet i motionärens påpekanden. Emellertid ansåg sig icke utskottet böra intaga dessa båda skrivelser såsom bilagor till betänkandet, förnämligast av den anledningen, att då det vid förra årets lagtima riksdag förekom något liknande, att nämligen järnvägsstyrelsen sålunda polemiserade mot vissa skrivelser, som av en motionär inlämnats till utskottet utan att kännedomen därom genom utskottets försorg lämnats järnvägsstyrelsen och denna järnvägsstyrelsens skrivelse då intogs såsom bilaga till betänkandet, ansåg en ledamot av kammaren, att tillvägagångssättet icke var lämpligt och utskottet fick uppbära en ganska skarp kritik över att man tagit in tvenne skrivelser från samma myndighet i samma betänkande. För att icke ännu en gång komma i samma predikament har utskottet icke i betänkandet tagit in de skrivelser, som motionären antyde.

Emellertid förekommer i motionärens skrivelse till utskottet samma uppgifter, som motionären här i dag med synnerligen stor skärpa fastslagit, att redan nu trafikleden Hälsingborg—Hälsingör trafikeras av tvenne färjor, och att båda dessa äro danska. Det framginge sålunda enligt motionärens uppfattning tydligt, att det förefinnes ett behov av två färjor i denna led, och att motionen borde bifallas, så att en av dessa färjor insattes av den svenska staten. Nu meddelade emellertid järnvägsstyrelsen att det bara finns en färja i denna led. Motionären vill då, så vitt jag kunde förstå av hans anförande, fråntaga järnvägsstyrelsens yttrande all beviskraft, men det kan inte hjälpas att man måste förutsätta att vad som sägs i järnvägsstyrelsens skrivelse är riktigt. Styrelsen omnämnde, att det visserligen är sant, att den danska staten har en äldre färja, som insattes i trafik, då den ordinarie färjan av en eller annan anledning — pannresning eller dylikt — icke kan gå i trafik, men att det i så fall ordnas på det sättet, att besättningen på den ordinarie färjan får gå över på reservfärjan. Man kan alltså icke här tala om att trafiken ombesörjes av tvenne färjor.

Järnvägsstyrelsen säger nämligen: »Enligt uppgift från danska statsbanorna plägar reservfärjan vara i trafik två, högst tre månader av året; att bägge färjorna samtidigt äro i trafik förekommer ytterst sällan, under år 1919 under tre dagar. Reservfärjan är av äldre typ och står i lågt värde. *Särskild besättning förefinnes icke*, utan den

*Ang. en svensk
ångfärja
mellan Hälsingborg och
Hälsingör.*

(Forts.)

Ang. en svensk
ångfärja
mellan Häl-
singborg och
Hälsingör.
(Forts.)

ordinarie färjans besättning överföres till reservfärjan.» Jag vill ställa detta järnvägsstyrelsens uttalande i direkt motsats till vad motionären här sade, att järnvägsstyrelsen icke tycks ha reda på, att trafikleden ombesörjes av tvenne färjor. Det visar sig tvärtom vara så, att endast under tre dagar under år 1919 två färjor verkligen användes, men att trafiken i övrigt ombesörjts av en färja.

Det skulle vara en hel del att ytterligare i detta sammanhang betona, men jag förmodar att med vad jag nu sagt utöver vad som förekommer i utskottets utlåtande, jag giver skäl för utskottets ståndpunkt.

Jag vill sluta med att betona, att järnvägsstyrelsen är av den uppfattningen, att så snart det blir klart bevisat, att det föreligger behov i denna led av tvenne färjor, skall en av dessa insättas av svenska staten. Utskottets utlåtande slutar ju också med att uttala en dylik uppfattning, och härav framgår alltså, att motionären i detta avseende har utskottet på sin sida. Men att nu omedelbart träda inför anskaffande av denna andra färja, det skulle så vitt jag kan förstå, vara ett slöseri med medel och allenast leda till, att de mindre goda finanser för statens järnvägar, varom den ärade motionären talade, ännu mera skulle försämrats. Det är självfallet, att utskottet för sin del icke velat biträda något sådant.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Somelius: Herr talman! Herr Eriksson anmärkte att jag dragit in i debatten en del frågor, som strängt taget inte hörde till ämnet. Jag ber, herr talman, om ursäkt för mitt självsvald.

Jag har för övrigt icke många ord att tillägga. Jag vill endast säga den siste ärade talaren, att alla de punkter, som han nu vidrört och som han varit så angelägen att upprepa precis efter utskottsbetänkandet, har jag redan bemött, och jag skall icke besvara med att ytterligare upptaga dem till behandling. Gent emot dessa upprepade argument för utskottsbetänkandet, vill jag endast erinra om, att det icke är fråga om att nu besluta byggande av en ny ångfärja, utan jag har endast framkastat förslag och hemställan om en utredning i ärendet. Det är allt vad jag begärt, och det hade enligt min mening icke varit farligt för utskottet att giva sitt bifall därtill. Man borde icke haft anledning att hysa betänkligheter mot tillstyrkande av en utredning.

Herr talman, jag yrkar fortfarande bifall till motionen och avslag på utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

A föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921⁷ sjunde huvudtiteln, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr A n d e r s o n i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att detta ärende liksom också statsutskottets utlåtanden nr 10 och 14 måtte föredragas punktvis med uppläsande endast av kantrubrikerna, i den mån icke annorlunda påyrkas.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 22 och 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 30*, angående bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, yttrade

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Då den fråga, som i nu föredragna punkten behandlas, står i intimt samband med propositionen nr 227, och utlåtande över denna proposition ännu icke varit föremål för kamrarnas behandling, får jag härmed yrka återremiss av förevarande punkt till statsutskottet.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet beslöt kammaren återförvisa punkten till utskottet för ny behandling.

Punkterna 31—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 39 och 40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41—45.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 10, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9 —49.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—58.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 14, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1920 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet och — för tiden från och med den 1 juli 1920— handelsdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkten 19.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Punkterna 21—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Lades till handlingarna.

Punkten 32.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

§ 8.

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående provisorisk reglering av tillverkningen av brännvin vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i sammanhang med pressjästberedning, m. m. även som i ämnet väckta motioner.

Genom proposition, nr 348, av den 19 mars 1920, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade

- 1) förslag till förordning angående provisorisk reglering av tillverkningen av brännvin vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i sammanhang med pressjästberedning,
- 2) förslag till förordning angående försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning, och
- 3) förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats två i anledning av föreliggande proposition väckta likalydande motioner, nämligen nr 266 i första kammaren av herr *J. Nilsson* i Skottlandshus och nr 382 i andra kammaren av herr *Jönsson* i *Boa m. fl.*, i vilka

motioner hemstälts, att det i Kungl. Maj:ts proposition nr 348 framlagda förslag till provisorisk reglering av tillverkningen av brännvin vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen ägde rum i sammanhang med pressjästtillverkning, ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å ovanberörda motioner

1) antaga vid utskottets betänkande såsom bilagor A, B och C fogade

förslag till förordning angående provisorisk reglering av tillverkningen av brännvin vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i sammanhang med pressjästberedning;

förslag till förordning angående försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning; och

förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning angående den förlust, som genom provisorisk reglering av brännvinstillverkningen tillfogats eller tillfogades idkare av brännvinstillverkning ur jordbruksprodukter, och för riksdagen framlägga förslag om ersättning av statsmedel åt dessa näringsidkare för sålunda liden förlust.

Vid betänkandet voro fogade

dels följande reservationer, nämligen:

av herrar *Röing, K. A. Nilsson, Månsson* i Hagaström, *Holmström, Jonsson* i Hökhult, *Johansson* i Kullersta, *P. Albert Bergström, Björkman* och *Björklund*, vilka med särskild motivering förklarar, att de ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å de i ämnet väckta motionerna antaga de av Kungl. Maj:t framlagda författningsförslagen; samt

2) i anledning av propositionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning angående den förlust, som genom provisorisk reglering av brännvinstillverkningen tillfogats eller tillfogades idkare av brännvinstillverkning ur jordbruksprodukter, och för riksdagen framlägga förslag om ersättning av statsmedel åt dessa näringsidkare för sålunda liden förlust:

av friherre *Fleming*, som yrkat, att utskottet skulle avstyrka förevarande proposition och i stället föreslå, att förordningen av den 6 juni 1919 angående försäljning för vissa ändamål av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning, måtte prolongeras att gälla tills vidare;

av herrar *Antonsson* och *Jönsson* i Boa, vilka i anslutning till ovanberörda i ämnet väckta motioner yrkat avslag på propositionen;

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)

av herr *Wohlin*, som beträffande punkten 2) i utskottets hemställan yrkat att denna punkt måtte erhålla följande ändrade lydelse: 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning angående den förlust, som genom provisorisk reglering av brännvinstillverkningen tillfogats eller tillfogades idkare av brännvinstillverkning ur jordbruksprodukter samt odlare av sådana jordbruksprodukter, samt för riksdagen framlägga förslag om ersättning av statsmedel åt dessa näringsidkare och jordbrukare för såkunda liden förlust; samt

av herr *Björnsson* beträffande motiveringen;

dels ock åtskilliga reservationer rörande 2 § i det vid utskottets betänkande såsom bilaga A fogade författningsförslaget.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, yttrade

Herr *Röing*: Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 30 tillåter jag mig hemställa, att betänkandet föredroges punktvis, att vid behandlingen av punkt 1) först föredragas de vid betänkandet såsom bilagor A), B) och C) fogade författningsförslagen, förstnämnda författningsförslag paragrafvis, samt därefter utskottets hemställan, ävensom att författningsförslagens text ej må behöva uppläsas.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1).

Det vid betänkandet såsom bilaga A fogade författningsförslaget.

Efter föredragning av 1 § anförde:

Herr *Jönsson* i Boa: Herr talman, mina herrar! Som av utskottsbetänkandet framgår, har jag reserverat mig i den föreliggande frågan och i enlighet med min och herr Nilssons i Skottlands-hus motioner yrkat avslag på den kungl. propositionen.

I nämnda motioner hava som skäl därför anförts:

att de av samtliga myndigheter betonade farorna för den sydsvenska potatisodlingen genom en mera genomgripande minskning i brännvinstillverkningen av potatis ej i propositionen beaktats,

att någon utredning av frågan om ersättning till vederbörande brännvinstillverkare på grund av inskränkning eller nedläggning av deras rörelse genom statsmakternas ingripande ej föreligger,

att den gjorda utredningen såväl beträffande sulfitspriftfabrikernas nuvarande och framtida tillverkningskapacitet som förbrukningen av sprit inom landet måste anses otillfredsställande, samt

att reglering på konstlad väg av potatisbränneriernas verksamhet ej är av behovet påkallad.

Jag hänvisar till den i motionen intagna motiveringen för de olika punkterna.

Då man genomläser den kungl. propositionen och sakkunniges därvid fogade betänkande, så kan man ej underlåta att få det intrycket, att majoriteten av sakkunnige endast varit besjälad av en tanke nämligen att till vad pris som helst och så fort som möjligt få bort brännvinstillverkning av potatis till förmån för sulfitspritsintresset. Kommitterade visa sig nämligen fullkomligt oförstående för innebörden av potatisodlingens och brännerirörelsens betydelse för de län, som därav särskilt beröras, och söka trots myndigheters och praktiska jordbrukares uttalanden bevisa, dels att annan odling i dessa sandjordsdistrikt lätt kan genomföras och dels att den potatis, som odlas, kan på annat sätt användas. Huruvida det kan vara ekonomiskt lönande, synes dem likgiltigt.

De beakta ej heller, att genom den större kreatursstock, som genom brännerirörelsens bedrivande kunnat hållas å dessa egendomar, dessa magra jordar kunnat hållas i hög kultur, så att större mängder av livsmedel i form av smör, ost, kött m. m. kunnat tillföras landet.

Kommitterade fästa ej heller avseende vid de stora förluster, som drabba bränneriudkarna och jordbrukarna i de potatisodlande orterna genom fallande jordvärde och minskade inkomster, vilket kommer att verka rent av ruinerande, särskilt för de många mindre brukare, som av denna odling äro beroende. Dessa förluster hava ju också från sakkunnigt håll beräknats ända till 63 miljoner.

Följderna av jordbruksbränneriernas nedläggande måste bliva, att stora delar av den odlade jorden kommer att få ligga öde och att, där potatisodlingen ännu kommer att bedrivas, avsättning måste sökas på annat håll, och givetvis kommer därigenom intrång att ske på andra odlares berättigade intressen. Härigenom komma givetvis priserna att så nedpressas, att odlingen ej blir lönande, och en allmän tillbakagång av potatisodlingen i landet kommer att bliva följden, vilket måste anses vara till stor skada för vår folkförsörjning. Att utan tvingande skäl, genom konstlade åtgärder, bidra till att borttaga eller minska denna kraftiga livsmedelsreserv, vilken under krisåren gjort landet så ovärderliga tjänster, kan ej vara välbetänkt.

Att riksdagen även insett detta, framgår av det beslut, som för någon tid sedan fattades, då riksdagen biföll herrar Jeppssons och Jönssons i Fridhill samt amiral Lindmans m. fl. motioner om åtgärder för tryggande av denna reserv och om tryggande av potatisodlingen i landet. Riksdagen har härigenom i motsats till kommitterade tydligt uttalat, att inga åtgärder få vidtagas, som kunna verka nedrivande på potatisodlingen.

I den kungl. propositionen har nu föreslagits en inskränkning i brännvinstillverkningen av potatis till 10 miljoner liter per år eller en minskning till omkring $\frac{1}{3}$ av det normala före kriget.

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

Det är givet, att därigenom ett stort överskott av potatis skall uppstå i de orter, där brännerirörelsen bedrivs.

Att innan utredningen slutförts, vidtaga en sådan kraftig inskränkning i brännvinstillverkningen till men för de nuvarande av-sättningsmöjligheterna, synes mig i högsta grad betänkligt. Innevarande år hava 12 $\frac{1}{2}$ miljon liter brännvin fått tillverkas, men vida större tillverkning hade blivit nödvändig för potatisens tillgodogörande, om ej export kommit till stånd. På denna senare möjlighet kan man dock ej för framtiden bygga.

Skulle nu riksdagen fatta beslut i enlighet med kungl. propositionen, så komma en del brännerier att nedläggas och stora förluster att tillskyndas såväl bränneriidkare som odlare. Att som följd av ett dylikt statsingripande ersättning bör beredas för dessa förluster, bör vara tydligt. Ersättningsfrågan har emellertid endast i förbigående berörts, och utredningen härom är särdeles bristfällig. Kommerskollegium har också med skärpa vänt sig mot kommitterades syn på denna fråga.

Tillverkningen av brännvin för förtäring ändamål har av ålder varit förbehållet åt jordbruksbrännerierna. Då riksdagen förra året medgav rätt att i begränsad mängd för detta ändamål använda sulfitsprit, så skedde detta under kristidens tryck på grund av brist på brännvin inom landet och för undvikande av import. Förvisso fanns det väl ingen, som trodde, att den utredning, som då begärdes, skulle gå ut på, att en gammal, jordbruket närstående industri skulle så tillbakasättas, att den icke ens skulle bli jämställd med eller få samma existensberättigande som en nyuppstånden industri, och att statsmakterna skulle lägga sin dödande hand på densamma. Detta är något för svenska industriförhållanden fullkomligt främmande. Att en industri i ärlig konkurrens går under, det kan man förstå och med jämnmod finna sig i, men att staten skall hjälpa en industri med att, så att säga, slå ihjäl en annan, såsom här är fallet, det är i sanning upprörande. I kungl. propositionen lämnas ju fullständig frihet för sulfitbrännvinstillverkning, då däremot potatisbrännvinstillverkningen inskränkes till 10 miljoner med utsikt till vidare reducering.

I vår motion har också framhållits, att enligt den gjorda utredningen äro tillverkningskostnaderna för potatisspriten så betydligt högre än för sulfitspriten, att något statsingripande till fördel för den senare, billigare produkten är obehövt, att någon reglering på konstlad väg av potatisbränneriernas verksamhet ej är av behovet påkallad och att någon konkurrens dem emellan ej kan ske, enär de ej själva kunna föra sin vara i marknaden. Den konsumerande allmänheten torde således själv böra få avgöra, åt vilken spritsort den giver företrädet.

Då frågan om sulfitsprits användning till förtäringssprit förra året förevar till behandling i riksdagen, uttalade jag mina betänkligheter däremot, enär jag ansåg frågan om dess hälsofarlighet ej vara tillräckligt utexperimenterad. Att denna fråga ännu

är omtvistad, framgår av ett uttalande från en av Skandinavien största auktoriteter på spritkemiens område, professor Jörgensen i Köpenhamn, vilken underkastat den av cellulosa frambragta förtäringsspritens ingående analys. Jag kan angående denna analys meddela, att jag här i min hand har det utslag, som den givit vid sex olika prov, som verkställdes på denna sulfitsprit, och i alla dessa prov har det påvisats metylalkohol, under det att det i de samtidigt verkställda proven på potatis- och jästbrännvin icke funnits något spår av sådan. Jag kan visa detta intyg för dem av kammarens ledamöter, som önska taga del därav.

Professor Jörgensen har angående hälsofarligheten uttalat, att huruvida ett ringa innehåll av metylalkohol i brännvin verkar skadligt, kan först efter en längre tids förtäring genom medicinskopatologiska försök utrönas, och att en tid av 3—4 veckor vore alldeles otillräcklig och vida längre tid därför behöflig. Såsom var att vänta, skulle detta uttalande av våra för sulfitbrännvinet intresserade bemötas, och det påvisas nu, att försök i landet utförts under 6 1/2 månad i tre försöksperioder om 4—5 veckor, utan att någon skada uppstått.

Ja, jag har varit i tillfälle att se ett skriftligt meddelande från dessa, vilket torde kommit kanske flera av riksdagens ledamöter tillhanda, ehuru jag fått del därav först nu. Där framhålles, att metylalkoholen icke skulle vara till någon skada vid förtäringen av sulfitsprit utan framhåller man i stället, att det finnes i nuvarande förtäringssprit ett annat ämne, etylalkohol, vilket skulle vara mycket skadligare än metylalkohol. Hur härmed förhåller sig, vill jag lämna därefter, men den analys jag har, visar i varje fall, att det finnes lika mycket eterarter i sulfitsprit som i potatisbrännvinet, och följaktligen finnes det ju då två skadliga gifter i den förre mot endast ett i det senare. Jag skall i övrigt lämna det därefter, huru pass stor denna skada kan vara. En sak har särskilt framhållits i ovan nämnda meddelande, nämligen att sulfitruset räcker längre än ett rus av potatisbrännvin; huruvida detta är en skada eller en fördel, vill jag lämna därefter. Jag har i det fallet endast velat relatera detta.

Man kan emellertid med skäl fråga: kunna de gjorda försöken vara tillräckliga? För min del vågar jag betvivla detta, ty därtill skall säkerligen erfordras många års försök. Man har ju konstaterat, att metylalkohol, trots noggrann och omsorgsfull rening, dock finnes kvar, och denna alkohol är ju skadlig för ögonen. Av doktor Bratts uttalande i Svenska Dagbladet för den 30 april framgår, att det visat sig med nuvarande resurser vara ganska svårt att få nödig renhetsgrad, att många omdestillationer fått göras och att det behövs ännu åtskillig tid för att pröva sulfitbrännvinet. Det synes mig även, som om man borde infordra medicinalstyrelsens yttrande härom, innan man släpper sulfitspritens fullständigt lös. Någon fara för sulfitspritindustrin, om den ej får sälja förtäringssprit, torde under tiden icke vara att befara, enär nu stora partier kunna

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

exporteras till högt pris och den i stor utsträckning torde få användning för tekniskt bruk.

Vid förra årets riksdag anförde en talare, att denna fråga var en nykterhetsfråga, ty om man genom jordbruksbränneriernas nedläggande avkopplade jordbruksintresset, så skulle det sedan gå lättare att genomföra förbudet. För min del tror jag ej, att så blir fallet, ty det blir nog vida svårare att få bukt med dessa miljonbolag, som äro intresserade för sulfitspriten, än med jordbruksbrännerierna. Man blir ju icke heller nyktrare av att dricka sulfitbrännvin än potatisbrännvin, så att icke heller ur den synpunkten kan det betraktas som en nykterhetsfråga.

Nu är det givetvis ett nationalekonomiskt intresse, att sulfitspriten även kan komma till användning, men jag tror ej detta kan ske för förtäringssändamål, åtminstone icke i någon avsevärd mängd, ty allmänheten kommer att reagera däremot, då denna sprit varken i smak eller i renhetsgrad kan tävla med potatisspriten. Den får nog därför komma till användning för tekniska ändamål och för motordrift som ersättning för bensin.

Jag skall i detta avseende tillåta mig erinra om att i Tyskland denna sprit haft mycket stor användning före kriget. Där gick man så tillväga, att man tog mera betalt för förtäringsspriten för att därigenom kunna tillhandahålla motorsprit för motordrift till billigare pris, och man hade därigenom en ständig tillgång på billigt bränsle. Så skulle ju även eventuellt kunna ske här, om hela distributionen toges om hand av ett enda bolag, t. ex. Vin- och spritcentralen, som därigenom alltid skulle kunna tillhandahålla sprit till billigt pris för dem, som behövde sådan till motordrift. Därigenom skulle säkert sulfitspritindustrin kunna få användning för hela sin tillverkning.

I de olika reservationer, som bifogats utskottets betänkande, hava föreslagits begränsningar av tillverkningskvantiteten till olika stora mängder. För min del anser jag varje sådan begränsning olämplig, ty om nu så är, att svenska folket ej vill dricka sulfitsprit, så måste, därest det fastställda tillverkningskvantum blir otillräckligt, brännvin importeras. Vida bättre torde väl då vara, därest tillräckligt överskott av råvara finnes, att låta denna tillverkning ske inom landet.

Den fråga, som nu skall avgöras, är, som redan förut anförts, av största betydelse för vårt jordbruk, ty det är ej mindre än cirka 7,000 hektar av den magraste och minst bärkraftiga av vårt lands odlade jord inom de potatisodlande provinserna, som därav beröras. Det gäller tusentals mindre jordbrukare, som nu hava en god bärning, men som genom inskränkningen i potatisbränningen komma att hårt drabbas, ty enligt lantbrukssällskapets utredning komma deras egendomar att få vidkännas en värdeminskning av cirka 75 %, vilket för de flesta kan komma att medföra ruin. Stora områden komma att läggas öde, och varför? Jo, för tillgodoseende av ett norrländskt industriintresse.

För min del vill jag ställa en varm vädjan till alla jordbrukare och till alla för jordbruket intresserade att här i dag genom att bifalla herr Antonssons och min vid betänkandet fogade reservation, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall, avslå såväl den kungl. propositionen som utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Lindvall*.

Herr *Jönsson* i Fridhill: Herr talman, mina herrar! Då jag i motsats till den föregående ärade talaren kommer att sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan, så ber jag dock i varje fall att inledningsvis få lämna det meddelandet, att jag inte varit närvarande vid betänkandets justering. Om jag det varit skulle jag gärna velat haft ändring av vissa satser i utskottets uttalande. Men oavsett detta, tror jag ändå, att man får se frågan från andra synpunkter, än herr *Jönsson* i Boa nyss gjorde.

Då jag gått att taga ståndpunkt till denna fråga i år, måste den ju ses i samband med det beslut, som riksdagen fattade i fjol, nämligen när det gällde att bestämma, huruvida sulfitsprit skulle få utlämnas till förtäring eller icke. Då jag vid fjolårets riksdag motsatte mig förslaget att få sulfitsprit utlämnad till förtäring, så är det alldeles självklart, att jag närmast skulle velat ansluta mig till herr *Jönssons* i Boa och herr *Nilssons* i Skottlandshus avslagsyrkande i år. Men jag har en känsla av att har riksdagen det ena året fattat ett beslut i en viss riktning, så är den icke sinnad att året därpå gå åstad och ändra på detta. Detta har varit anledningen till att jag icke kunnat ansluta mig till avslagsyrkandet utan i stället velat inrikta mig på att bidra till att, så långt möjligt är, neutralisera verkningarna av det dräpdraget den kungl. propositionen riktar mot vår modernäring i vissa delar av landet. Jag skulle sålunda rent sakligt vilja säga, att jag skulle kunna instämma med professor *Wohlin* då han i sin reservation yttrar: »Principiellt sett, hade jag helst velat yrka avslag å de av utskottet tillstyrkta lagförslagen, men av vissa praktiska skäl anser jag, att ett sådant yrkande icke skulle bäst tillgodose de jordbruksintressen, vilka i föreliggande fall synas mig böra stå i förgrunden.» Detta tillsammans med den omständigheten, att endast tre av utskottets ledamöter gå på rent avslag och att sålunda icke den minsta utsikt förefinnes, att avslagsyrkandet går igenom i riksdagen, har gjort, att jag, som sagt, i stället stannat för att vilja i min ringa mån bidra till att neutralisera verkningarna av den kungl. propositionen.

Herrarna torde ha lagt märke till att Kungl. Maj:ts proposition grundar sig dels på riksdagens beslut i fjol och dels på det sakkunnig-utlåtande, som blev en följd av nämnda riksdagsbeslut. Redan vid tillsättandet av de sakkunniga kunde man utläsa, vilket resultat de skulle komma till. Det är ett värnande av sulfitspritindustriens intressen, som gå igenom i alla punkter i ifrågakvarande kommittés betänkande. Jag vill för min del icke i någon mån underskatta värdet och betydelsen av att sulfitluten tillvaratages för att bli en tillökning

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier
(Forts.)*

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

i våra nationalinkomster och vår nationalrikedom. Men jag har en fråga om sättet att härvidlag gå tillväga. Jag har den bestämda uppfattningen, att den tiden icke är långt avlägsen, då vi kunna vara glada över att ha denna sulfitindustri att tillgå för att hålla våra motorer i drift. Jag har den bestämda uppfattningen, att dessa industriidkare i Norrland, som äro intresserade i sulfitindustrien, icke ha någon anledning att se så mörkt på saken, som de i sitt till kommittébetänkandet fogade uttalande tyckas göra. Hela utvecklingen går i den riktningen, att det endast är en kort tidsfråga, när denna sprit med mycket stor fördel skall kunna upptaga tävlan med brännolja i allmänhet, ja, när vi rent av kanske stå inför omöjligheten att få importera från främmande länder de brännoljor, som äro nödvändiga för motordriften i vårt land. Jag stöder mig därvid på ett uttalande, som jag sett från Amerikas förenta stater, där regeringen uppdragit åt en professor Pouge att undersöka världens oljetillgångar. Denne har konstaterat, efter den utredning han företagit, att Amerika äger ungefär 65 % av världens oljor, Ryssland ungefär 25 % och den övriga världens länder ungefär 10 %. Förenta staterna förbrukade år 1919 68 % av hela världensproduktionen av råoljor och därifrån härstammande produkter, och den nämnde professorn beräknade, att det endast skulle dröja 15 år, innan Amerikas oljekällor skulle vara uttömda. Han pekade på att spriten skall kunna i ganska stor utsträckning ersätta dessa oljor.

Jag ber också att få erinra därom, att i fjol bildades i Australien på engelska statens initiativ ett bolag med ett aktiekapital av 500,000 pund sterling för tillverkning av sprit för motordrift. Jag ber dessutom att få tillägga att enligt en uppgift i Svensk Handelstidning håller jämväl engelska staten på att taga ledningen i den stora trust, som äger utom Amerika befintliga oljefyndigheter.

Man kan sålunda utan att vara profet med fullt fog påstå, att vi inom få år ha att motse en ytterst begränsad tillgång på bensin och oljor, och då kan det vara nyttigt och bra att ha denna sulfitsprit att tillgå inom landet för dessa ändamål. I varje fall ha vi att motse högst väsentliga prisförhöjningar på brännolja under de närmaste tiderna. Jag ber att få nämna, att år 1914 kostade bensin 24 öre per liter. I dag torde priset vara ungefär 1 krona och under de närmaste dagarna ha vi att motse en prisförhöjning upp till 1 krona 15 öre.

Hur ställer sig då möjligheten för sulfitspriten att konkurrera med bensinen? Av de sakkunnigas betänkande framgår bl. a., att professor Hubendick har låtit verkställa en utredning och lämnat vissa uppgifter i hithörande saker. Han påvisar, att med ett bensinpris av 50 öre skulle 95-procentig sulfitsprit kunna betinga ett pris av 27 öre för att kunna användas som bränsle för vanliga bensinmotorer, och för den händelse att spriten användes för särskilt konstruerade motorer skulle den kunna utnyttjas vid ett pris av 43 öre. Alltså med dagens pris av 1 krona litern för bensin så kunde vid liknande förhållanden sprit användas för vanliga motorer vid ett pris av 54 öre

och för särskilt konstruerade motorer vid ett pris av ända upp till 80 öre. Jag tror sålunda, att denna sprit kan användas för andra ändamål än förtäring. Men jag tror därjämte, att vill man inrikta sig på att begränsa tillverkningen av sprit framställd av jordbruksprodukter, så får man i varje fall gå fram med betydligt större försiktighet, än de sakkunniga här ifrågasatt.

Vad den här nu avhandlade paragrafen beträffar, där det nämligen stadgas förbud mot bränning av spannmål, sockerbeter och mellass och varom diskussionen nu närmast rör sig, så har jag ingen anmärkning att göra. Det är ju endast ett stadfästade av vad som redan tidigare, sedan flera år tillbaka i stor utsträckning varit praxis. Men när man däremot kommer till den andra sidan av saken, nämligen till frågan om begränsning av tillverkningen av sprit framställd av potatis, så tror jag, att det är många synpunkter, som tala för att man bör gå fram med betydligt större varsamhet, än de sakkunniga här velat tillstyrka. Jag skall inte ingå på någon mera ingående kritik av de sakkunnigas betänkande. Men jag vill mot det resultatet de kommit till ställa åtskilliga uttalanden av hushållningssällskapen nere i våra södra provinser. Sålunda yttrar t. ex. Malmöhus läns hushållningssällskap: »En oundviklig följd av bränneriernas nedläggande bleve en stark inskränkning av odlingen, vilket komme att medföra en snabb och omfattande tillbakagång av jordbruket.» Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott yttrar bland annat: »Utskottet vill med hänvisning till uttalade synpunkter fastslå, att potatisodlingen är av sådan betydelse för stora områden inom länet, att det torde vara omöjligt att ersätta denna växt med någon annan. En försvårad eller omöjliggjord avsättning av potatis är därför ett av de allvarligaste slag, som kan tilldeles jordbruket i dessa bygder.» Och Blekinge läns hushållningssällskap uttalar: »Omläggning av jordbruket kan ej ifrågakomma inom provinsen. Blotta tanken därpå anses förkastlig ur såväl praktisk som ekonomisk synpunkt.» Till detta skulle jag vilja lägga ett yttrande av professor Forsberg på Alnarp. Han säger: »För sand- och grusjordar är valet ifråga om odlingsmöjliga växtslag mycket begränsat, och för dessa jordslag är och förblir fabrikspotatisodlingen vid sidan av och i omväxling med en lämplig areal av råg, vårsäd och vallar den kultur, på vars inrymmande i växtodlingsplanen i erforderlig omfattning lantushållningens nöjaktiga räntabilitet inom sand- och grusjordsdistriktet ytterst beror.»

Ja, nu hava de sakkunniga två medel att rekommendera. Det ena är: att inskränka odlingen, det är radikalt. — Mot detta vill jag inlägga en bestämd gensaga. Jag anser, att vi icke alls böra på något sätt inrikta oss på att begränsa potatisodlingen. För vissa jordar, sämre jordar i vårt land är potatisen en kulturväxt av allra största betydelse och utgör en god reserv för vår folknäring. De sakkunniga påpeka å andra sidan, att det stora överskott, som finnes särskilt i Kristianstads län och Blekinge län, kan användas för helt andra ändamål än brännvinsbränning. Ja, det kan det visst, i viss utsträckning;

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

Ang.
 provisorisk
 reglering av
 brännvinstill-
 verkningen
 vid vissa
 brännerier.
 (Forts.)

det ger jag de sakkunniga rätt i. Men man får gå fram med viss försiktighet, då man går att företaga en omläggning av jordbruksdriften.

Och jag kan för ingen del godkänna det slutresultat, de sakkunniga kommit till, när de utan vidare säga, att av överskottet 7,000 ton skulle avsättas till övriga delar av landet såsom matpotatis, att till utfodring av hästar skulle anvisas 30,000 ton, för utfodring av svin 28,000 ton och till utfodring av nötkreatur 18,900 ton. De komma således till en kvantitet av närmare 84,000 ton, som bestyrkts vara det överskott, vilket i vanliga fall är tillfinnandes inom Kristianstads län.

Jag vill säga, att den utvägen nog torde vara framkomlig, att i större utsträckning än hittills använda potatis för utfodring av svin. Men då de sakkunniga peka på potatisens användning till utfodring av hästar, tror jag, att varje praktisk jordbrukare ger mig rätt i mitt påstående, att denna användning icke med egentlig fördel kan göras, allra minst så, som de sakkunniga här tillstyrkt, nämligen av potatis i kokt form. De sakkunniga stödjade sig på vissa experiment, som utförts av professor Nils Hansson på Experimentalfältet. Jag skulle vilja på det bestämdaste varna jordbrukarna för att försöka sig på att i praktiken tillämpa detta. Om de i alla fall slå sig på att utfodra hästarna med kokt potatis, så är det nog säkrast, att de först försäkra hästarna, och vederbörande försäkringsbolag böra då i sin tur försöka få betryggande återförsäkring.

Med vad jag nu sagt har jag velat inlägga en bestämd gensaga mot det slutresultat, de sakkunniga kommit till i fråga om avvecklingen av odlingen av potatis för bränneriändamål. Frågan kommer emellertid att tagas upp i debatten om nästa paragraf, och jag skall därför ej inrikta mig vidare på densamma i detta sammanhang, utan, jag skall, herr talman, beträffande den nu föredragna paragrafen be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman, mina herrar! Här har nu yrkats dels bifall till den föredragna paragrafen och dels bifall till den av herrar Antonsson och Jönsson i Boa vid betänkandet fogade reservationen. Jag vill för min del säga, att jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i det anförande, som hölls av den förste ärade talaren, men då jag är bosatt i den valkrets, som säkerligen mer än någon annan beröres av det föreliggande förslaget, må det, herr talman, tillåtas mig säga ett par ord.

Det är för ett stort flertal av lantmännen i Kristianstads län, särskilt i länets mellersta del, säkerligen icke något av de ärenden, som innevarande års riksdag har att avgöra, som är av så stort intresse som det nu föredragna. Man får icke förväna sig däröver, enär det sätt, varpå denna fråga löses, kan vara av avgörande innebörd av ekonomisk art för dessa lantmän, såväl stora som små.

Jag skall, herr talman, icke här ingå på den sidan av saken, huruvida sulfitspriten är skadlig som förtäringssprit eller icke, detta så mycket mindre som herr Jönsson i Boa ganska utförligt behandlade

den frågan. Men jag kan ej underlåta att i det avseendet understryka de många och stora betänkligheter, som från sakkunnigt håll framkommit mot sulfitspritens användning som förtäringssprit. Ensamt ur den synpunkten är det mig ofattligt, att någon med sin röst kan bidra till ett beslut, som möjligen kommer att innebära, att detta sulfitbrännvin praktiskt taget blir det enda åtkomliga brännvinet. Jag skulle för min del kunna förstå kampen mot denna tillverkning av brännvin, om man samtidigt kunde säga, att vi stöde inför förbudets snara eller omedelbara realiserande. Men det är nog så, som jag läste i går i ett radikalt förbudsorgan, att genom ett bifall till den kungl. propositionen man icke föres ett steg närmare förbudet. Jag vill för min del, mina herrar, bestämt säga, att denna fråga icke är någon nykterhetsfråga. Här gäller endast att avgöra, huruvida förtäringssprit kan få lov att framställas av potatis, vilket har sekelgamla anor för sig, eller om den skall framställas av sulfitlut. Det senare är ju något skäligen nytt och oprövat, detta så mycket mera som man ännu icke med säkerhet vet, om den spriten är hälsofarlig eller icke.

Vad som emellertid för mig är det väsentliga i denna fråga är den oerhörda betydelse, som brännvinstillverkningen har haft i alla tider och fortfarande har för stora massor av Skånes lättare jord. Jag vill i det avseendet fästa herrernas särskilda uppmärksamhet på det faktum, att alla de myndigheter och korporationer, som i denna fråga sitta inne med någon sakkunskap, såsom Svenska lantbrukssällskapet, lantbruksstyrelsen och länens hushållningssällskap, alla hava med en enstämmighet, som jag för min del tycker vara värd allt beaktande, avstyrkt bifall till att utan vidare avveckla brännvinstillverkningen från lantbruket.

Skulle jag, herr talman, nu närmare ingå på de menliga följder, som ett bifall till den kungl. propositionen förvisso kommer att medföra för de potatisodlande distriktens jordbrukare, så nödgades jag i mångt och mycket återge åtskilligt av vad som förekommer i dessa yttranden. Men jag vill då säga, att jag anser kammarens tid vara för dyrbar, för att man skall här stå och uppläsa vad vi redan fått i tryck. Jag vill erinra om, att dessa utlåtanden återfinnas i den kungl. propositionen såsom bilagor. Jag vill också i likhet med den förste talaren till alla dem inom kammaren, som inte hava haft tid att läsa igenom alla dessa utlåtanden, och särskilt till kammarens lantmän rikta en uppriktig vädjan att icke stödja vare sig den kungl. propositionen eller den av herr Röing m. fl. avgivna reservationen, ty de äro ju ett och detsamma.

Vid närmare studium av den kungl. propositionen och utskottets förslag vill jag medge, att utskottet i sin motivering är åtskilligt försiktigare än Kungl. Maj:t. Med alldeles särskild styrka framträder detta på sid. 13, andra stycket nerifrån, där utskottet till en början påpekar, att det icke vill förorda principiellt ställningstagande till frågan, innan utredningen i saken slutförts. Utskottet säger vidare: »Såsom ett bestämt önskemål i fråga om den fortsatta utredningen

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

vill utskottet uttala, att frågan om förhållandet i förevarande avseenden mellan de båda huvudslagen av råvaror för brännvinsbränning, potatissprit och sulfitsprit, må göras till föremål för en mera djupgående undersökning än den hittills företagna.»

Utskottsmajoriteten underkänner här, som jag tycker, med all önskvärd tydlighet det s. k. utredningsarbete, på vilket den kungl. propositionen i sin helhet är byggd. Den utredningen är, efter vad jag tycker, alltför ofullständig, och det erkänner ju också utskottet.

Bland de många konsekvenser, som skulle följa av ett beslut av innebörd, att man nu skulle avveckla jordbruksbränningen, är jämväl den, att det skulle bli ett fullständigt dräpslag för vår stärkelseindustri. Redan före kriget var det så gott som alldeles omöjligt att kunna placera de dåvarande överskotten av stärkelse. Hur skall det då bli sedan, när den potatis, som tidigare använts för bränning, säkerligen i stor utsträckning kommer att avverkas för stärkelse?

Nu säger visserligen utskottsmajoriteten, att en omläggning av brännvinstillverkningen till förmån för sulfitspriten icke får förknippas med någon risk av otillräcklig potatisproduktion; men hur detta skall kunna realiseras, skall bli mig ett stort intresse att se, ifall riksdagen går på bifall till det kungl. förslaget. Då jag läste denna passus uti utskottsbetänkandet, gjorde jag den reflexionen: huru skulle det varit med vår tillgång på livsmedel under kristiden, exempelvis åren 1917 och 1918, om riksdagen för ett tjugotal år tillbaka hade fattat ett sådant beslut, som Kungl. Maj:t här nu föreslår? Jag har för min del den bestämda tron, att om så hade skett, tusental hektar av den jord, som såsom nyss nämnts användes för frambringande av potatis, varit antingen utlagd till betesmark eller också beväxt med skog. Såvitt jag kunnat finna har ifrån intet håll bestritts, att potatisen räddade vårt folk från hungersnöd under kristiden. De tider, i vilka vi nu leva, äro säkerligen både ovissa och osäkra, och ingen, icke ens Kungl. Maj:t, kan garantera, att icke ånyo tider kunna komma, som kunna vara lika allvarliga, som de vi nyss genomlevat. Och jag vill säga, att om så skulle ske, så ve oss, om vi ha utbytt våra stora potatisodlingar mot sulfitlut.

Potatisodlarna kräva icke, att svenska folket skall dricka brännvin, för att de skola få odla potatis, men så länge Kungl. Maj:ts regering och riksdagen tillåta försäljning av brännvin, vare sig spriten skall tillverkas inom landet eller importeras, så synes åtminstone mig det vara väl betänkt, att man samtidigt med brännvinstillverkning sörjer för att en födoämnesreserv åstadkommes att i händelse av behov tillgripas. Vid sådana tider, då potatis behövdes för människoföda, kunde bränning förbjudas och hela potatisskörden användas till mat.

En annan sida av saken, mina herrar, är den: Är det så alldeles säkert, att den del av svenska folket, som konsumerar brännvin, vill hålla till godo med sulfitbrännvinet? Det finns ju i gällande rusdrycksförsäljningsförordning, § 50, en bestämmelse, som säger, att spritbolag är skyldigt tillhandahålla motboksinnnehavare önskad sprit-

sort. Och jag tror, att ett förbud mot tillverkning och försäljning av brännvin, som är framställt av potatis, skulle med all sannolikhet föra det med sig, att i kraft av denna bestämmelse skulle spritbolagen få lov att importera utländskt brännvin, och det tycker jag vore ur nationalekonomisk synpunkt en beklaglig följd av hela denna sulfithistoria.

För övrigt, mina herrar, kan det ej tänkas, att sulfitspriten kan användas till annat och nyttigare ändamål än att supas upp? Båda de föregående ärade talarna ha varit inne på detta kapitel, och jag vill nu endast understryka — vilket vi alla veta — att vi i Sverige ha stort behov av flytande bränsle, d. v. s. fotogen och bensin, som nu importeras i stora mängder. Och det är ju icke omöjligt, att dessa bränslen skulle kunna ersättas av sulfitsprit. Det framhölls av de båda föregående talarna, och jag skall därför icke ingå på det. Men jag vill understryka den utväg, som den förste talaren pekade på, nämligen att man kunde kompensera sulfitspriten på så sätt, att man på den till förtäring använda spriten satte ett högre pris, så att i sista hand spritkonsumenterna finge betala differensen. Jag tycker en sådan anordning vore ur nationalekonomisk synpunkt mycket förständig.

Det vore, herr talman, mycket att tillägga i denna fråga, men jag vågar icke längre upptaga kammarens tid. Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen, att alltsammans avslås och att frågan underkastas en ny och allsidig och saklig utredning. Att Kungl. Maj:t och herr Röing och hans medreservanter äro benägna för att binda sig vid sådana principer som de av dem framförda, innan utredning föreligger, tycker jag är det mest befängda, som gärna kan tänkas. Om avslagsyrkandet icke vinner kammarens bifall, vill jag redan nu tillkännagiva, att jag kommer att rösta för bifall till den av herr Barnekow och Jönsson i Fridhill avgivna reservationen beträffande första punkten, men i andra punkten kommer jag att yrka bifall till den av herr Wohlin avgivna reservationen, som jag anser mera rättvis än utskottets och reservanternas förslag.

Herr talman! Med dessa ord ber jag för min del att få yrka avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Kammaren hörde nyss, att den siste ärade talaren ansåg, att det mest befängda, som man över huvud taget kunde göra, var att biträda den reservation, som är utgiven av mig och ett antal ledamöter av bevillningsutskottet från första och andra kammaren. Nej, herr Persson, det finns många saker, som man kan göra, som äro ännu befängdare, t. ex. när man yttrar sig om ett betänkande, som man uppenbarligen knappast vet, vad det handlar om. Ty det torde vara på tiden, att någon upplyser herr Persson om, att här icke är fråga om att tvinga någon, som vill använda brännvin, att dricka sulfitul, som herr Persson upprepad gånger i sitt anförande påstod. Detta påminner mig osökt om en reservation till ett bevillningsutskottsbetänkande för ett 10-tal år sedan. En av utskottets ledamöter hade reserverat sig mot utskottets

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

hemställan och jag kunde icke förstå, varför han gjorde det, förrän han här i kammaren yrkade bifall till sin reservation. Han hade fått i sitt huvud, att frågan gällde tull på sängkläder — och en dylik tull ville han icke vara med om — men utlåtandet gällde i stället förhöjd tull på vissa gångkläder, vissa damkonfektionsartiklar. Om det nu föreliggande bevillningsutskottsbetänkandet godkännes, tvingas ingen människa, herr Persson, att använda sulfitlut till förtäring-ändamål i stället för potatisbrännvin.

Denna fråga har av pressen av olika anledningar blåsts upp till en fråga av mycket större vidd och betydelse, än den har. Och alla de tre talare, som nyss haft ordet, ha utan tvivel insett ohållbarheten i sin ståndpunkt genom att använda sådana överord som de gjort, för att motivera sin ståndpunkt. Redan herr Jönsson i Boa ansåg, att den kungl. propositionen innebar ett förslag att neddriva vår potatisodling. Herr Jönsson i Fridhill fortsatte med, att densamma var ett dråpslag mot hela vår modernäring, och herr Persson i Fritorp påstod till sist, att propositionen var ett dråpslag mot vår stärkelseindustri, och han utropade: ve oss, om vi utbyta våra stora potatisodlingar mot tillverkning av sulfitlut. Återigen använde han detta ord.

Vad innebar då detta förslag? Jo, glädjande nog, för en gångs skull ett förslag, där nationalekonomiska synpunkter skola vara grundläggande vid en ekonomisk frågas lösning. En, såvitt jag kan finna, synnerligen sund väg att äntligen slå in på. Vi ha tyvärr alltför länge beträtt helt andra vägar.

Varför är man nu så orolig för att biträda den kungl. propositionen? Jo, dels framhålles i debatten — och det har även framförts här av en av talarna — den principiella ståndpunkt, som av många intages, nämligen att den enda rätta lösningen är en fri konkurrens mellan potatisbrännvin och sulfitbrännvin. Sedan får i denna fria konkurrens den ena eller den andra sortens brännvin segra, och då får man lojalt finna sig i resultatet av denna fria konkurrens. Helt naturligt känner jag mig synnerligen tilltalad av denna principiella ståndpunkt, som jag under vanliga och normala förhållanden helt och fullt sluter mig till. Men det är med denna princip som med alla andra, att man kan icke vidhålla den under alla förhållanden. Är det ur nationalekonomisk synpunkt för landet fördelaktigt, att slå in på en sådan väg, som Kungl. Maj:t här har föreslagit, så bör man också följa den vägen. Och det kan väl icke av någon bestridas, att det är en stor nationalekonomisk fördel, om det brännvin, som skall tillverkas och som får konsumeras här i landet, tillverkas av en råvara, som i annat fall rinner bort i våra älvar, och detta alldeles särskilt under förutsättning, att potatisen, som odlas här i vårt land, kan användas till annat ändamål. Därom borde väl alla kammarens ledamöter vara fullständigt överens, vilken ståndpunkt man för övrigt intager till vissa detaljer i den föreliggande propositionen. Det är fullständigt felaktigt att påstå, som jag nyss hörde en talare i första kammaren yttra: vad är det för en nationalekono-

misk fördel, dessa 600,000 eller 700,000 kronor, som man skulle vinna genom en sådan åtgärd, som Kungl. Maj:t föreslagit. Han räknade nämligen på följande sätt, om man från självkostnadspriset för sulfitbrännvin frånräknar alla produktionskostnader, så får man ett pris av så och så många öre per liter, och det priset multiplicerar han med den kvantitet sulfitbrännvin, som han ansåg möjlig att få avsättning för här i landet. Men det är ju endast en del av den nationalekonomiska vinst, som uppstår genom att biträda Kungl. Maj:ts proposition. Jag vill blott påpeka, att skillnaden i produktionspriset på sulfitbrännvin och på potatisbrännvin är även ett belopp som man får medtaga när den nationalekonomiska vinsten beräknas, om man accepterar, vad Kungl. Maj:t föreslagit. Och jag vill i detta sammanhang gentemot min ärade vän herr Jönsson i Boa påstå, att sannerligen han här med sitt yrkande enligt min uppfattning gagnar de ekonomiska intressen, som jag vet han vill tillvarataga vid såväl detta tillfälle som vid andra, nämligen brännvinsbrännarnas berättigade ekonomiska intressen. Han tror nämligen, att, om riksdagen avslope Kungl. Maj:ts proposition, så skulle dessa industriidkare komma i ett bättre läge, än om man bifölle Kungl. Maj:ts proposition. Jag är övertygad om, att om den fria handel, som han kämpar för på detta område, får äga rum, så skall erfarenheten inom jämförelsevis få år visa, att, om man ser frågan ur brännvinsbrännarnas synpunkt, så var det en olycka för denna industri, att icke Kungl. Maj:ts proposition nu biträdades. Resultatet — därom är jag åtminstone övertygad — av denna fria konkurrens kommer att bliva det, att sulfitbrännvinet går segrande ur striden, därför att sulfitbrännvinet kan tillverkas så mycket billigare än potatisbrännvinet. Och då, herr Jönsson i Boa, kan denna industri icke fordra, efter en sådan fri konkurrens, att få någon som helst ersättning, för att dessa brännerier då måste nedläggas. Men biträder man utskottets hemställan i punkt 2, där utskottet enhälligt yrkar på, att brännerierna i denna situation skola få ersättning, då veta brännerierna också, att deras berättigade ekonomiska intressen tillvaratagas. Det fins sålunda synnerligen betydelsefulla skäl även ur bränneriidkarnas synpunkt, som tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Vad är det då för intressen, mina herrar, som riksdagen skadar, om riksdagen biträder Kungl. Maj:ts proposition eller den reservation, som jag tillätit mig att avgiva vid § 2 och rörande motiveringen? Jo, i första rummet påstås det att man skulle skada potatisodlarnas berättigade intressen. Men så kan icke vara fallet. De av kammarens ledamöter, som haft tillfälle att i dessa brådskans dagar ingående taga del av de sakkunnigas betänkande, vilket är bifogat den kungl. propositionen, torde ha funnit, att kommitterade ha haft till sitt förfogande tre sakkunniga personer, som yttra sig härom, vilka var och en i sin stad torde kunna anses vara de förnämsta auktoriteter på detta område, som över huvud taget finnas här i landet. Det är nämligen professor Juhlin-Dannfelt, som yttrat sig i frågan ur jordbruksynpunkt. Den andra auktoriteten är professor Nils Hansson, som

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*
(Forts.)

yttrat sig över frågan, huruvida potatisen i önskad utsträckning med fördel kan användas till utfodring av djur. Och den tredje är agronomen Nannesson, som granskat de gjorda beräkningarna. Jag frågar vem som helst av kammarens ledamöter: kan ni nämna namn på större auktoriteter, som de sakkunniga borde ha använt, Jag tror jag kan våga påstå, att professor Nils Hansson har europeisk ryktbarhet att vara en av de förnämste fackmännen i fråga om olika slags utfodringar av djur. Och hans utredning visar, i vilken helt annan utsträckning, potatis med fördel kan användas för detta ändamål. Det borde för var och en vara fullständigt övertygande.

Jag anser därför, att den sidan av frågan har så ingående utretts av de sakkunniga med hjälp av dessa tre personer, så sannerligen någon jordbrukare borde tveka att giva sin röst till förmån för den föreliggande propositionen.

Det var det ena intresset, potatisodlingen, man ville tillgodose genom ett avslag. Jag hoppas, att det lyckats mig reducera den invändningen till sitt rätta värde.

När icke detta påstående eventuellt hjälper, då framdrages ett skäl, som brukar inverka på en del av kammarens ledamöter, och man tager den gamla bacillskräcken till hjälp. Man fruktar de gifter, som finnas i dessa drycker. En dansk läkare har yttrat sig om metylalkoholen, som finnes i sulfitspriten. Men mina herrar, denna del av utredningen har varit överläten åt framstående medicinska fackmän på detta område, som gjort ingående undersökningar och låtit personer månad efter månad dricka en viss kvantitet sulfitbrännvin för att se, huruvida det vore riktigt, att en längre tids förtäring av detta brännvin skulle inverka menligt på synen etc. Resultatet av dessa ingående utredningar av de medicinska auktoriteterna har blivit, att det icke är någon som helst större fara att förtära detta sulfitbrännvin än att förtära potatisbrännvinet. Det är lätt för den, som icke är kemist, att förväxla metylalkohol med etylalkohol. Jag tror det var herr Jönsson i Fridhill, som gjorde det, och han yttrade, att vetenskapsmännen kommit till det resultatet, att denna sprit innehåller förutom etylalkohol andra föroreningar, som äro skadliga för hälsan. Men nu är det så ordnat, att det släppes icke ut den minsta kvantitet sulfitbrännvin i marknaden, utan att det undersökts, att den icke innehåller några som helst föroreningar.

Så framhålles till sist allmänhetens smak. Jag skall icke tvista om, vilket som i smak är bäst, sulfitbrännvin eller potatisbrännvin. Jag erinrar mig, att många här i kammaren, som aldrig druckit ett glas öl, påstå, att svagdrickat är så gott i smak i förhållande till ölet. Jag har alltid förvänat mig över den säkerhet, med vilken de yttra sig om den saken, när de som sagt aldrig förtärt öl. Och som jag aldrig förtär brännvin, saknar jag förmåga bedöma, vilket brännvin som är smakligast. Men jag antager, att smaken är olika. Jag antager det finnes en rätt stor fördom mot sulfitbrännvinet, om man sedan många år är van att använda potatisbrännvin. Men jag tror, att om det på etiketten stode, att det vore potatisbrännvin, men

det i verkligheten vore sulfitbrännvin, så skulle icke en på hundra märka skillnaden. Det är ej svårt att förstå att mängden har fördom att gå över från en sort brännvin till en annan.

Kammarens ledamöter torde ha funnit av det föreliggande utskottsbetänkandet, att många reservationer förekomma. Men det är få av utskottets ledamöter, som ha reserverat sig till förmån för ett rent avslagsyrkande. Det är endast tre av bevillningsutskottets ledamöter, som yrkat avslag. De andra utskottsledamöterna ha däremot i princip godkänt Kungl. Maj:ts förslag. Det förekommer endast ändringsyrkanden rörande den kvantitet av potatisbrännvin, som under vissa år skall få tillverkas, ävensom rörande det antal år, under vilka denna förordning skall gälla, och till sist finnes en reservation rörande motiveringen. Då jag, herr talman, icke har något annat yrkande än om bifall till den del av utskottets hemställan, som rör klämman i § 1, och min reservation rörande denna paragraf överensstämmer med denna kläm, så tillåter jag mig vid behandlingen av § 1 — då det gäller att taga ståndpunkt till, huruvida man önskar en dylik lagstiftning eller icke densamma — ävenledes yttra mig något angående motiveringen. Bevillningsutskottets majoritet har nämligen tagit avstånd från de tre princippunkter, som förekomma i Kungl. Maj:ts proposition och i de sakkunnigas förslag. Vi reservanter, herrar Nilsson i Kristinehamn, Månsson i Hagaström, Holmström, Jonsson i Hökhult, Johansson i Kullersta, Bergström, Björkman, Björklund och jag, ha däremot i princip och i huvudsak anslutit oss till de tre princippunkter, som förekomma i den kungl. propositionen. Det är enligt vår uppfattning riktigt, att kammaren tager ståndpunkt till dessa principer, så att de sakkunniga veta, vilken väg riksdagen önskar att de skola följa vid den fortsatta utredningen; om det verkligen är statsmakternas önskan, att de nationalekonomiska synpunkterna skola vara grundläggande vid deras arbete under utredningens gång eller icke.

Den första principen är, »att brännvinstillverkningen av jordbruksprodukter successivt inskränkes i riktning mot en framtida fullständig avveckling av densamma». Av mitt föregående yttrande torde det vara tillräckligt ådagalagt, vilken ståndpunkt jag intager till denna princip.

Den andra principen är, »att tillstånd att tillverka brännvin i framtiden beviljas sulfitspritfabrikerna endast genom kortvariga koncessioner och under klart framhållande av att, därest sedermera åtgärder skulle vidtagas, vilka medförde en inskränkning i konsumtionen eller tillverkningen av sprit, detta icke komme att berättiga sulfitspritindustrin till gottgörelse i vad form det vara må». Jag anser, att det är lyckligt, om riksdagen uttalar sig i denna fråga. Jag är självklart av den åsikten, att, om statsmakterna genom en lagstiftning förhindra en industri att fortsätta sin näring, så böra också statsmakterna taga de ekonomiska konsekvenserna av det beslutet. Men även i detta hänseende ligger denna fråga på ett helt annat plan, än då industrier i allmänhet drabbas genom ett riksdagens beslut,

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

varigenom de icke kunna fortsätta sin produktion. Sulfitsprittillverkningen har nämligen uppkommit under världskriget. Statsmakterna ha direkt uppmanat denna industri att utbygga och montera sina fabriker för att tillverka sulfitsprit. Sverige saknade tillförsel av bensin och brännolja. Det var då för staten ett stort intresse, att denna industri upptog tillverkningen av sulfitsprit. Men för att denna tillverkning skulle komma till stånd i tillräcklig utsträckning, så säkerställde samtidigt staten denna industri för att få sina kostnader betäckta samt skäligen vinst på det i produktionen nedlagda kapitalet. Denna industri fick fastställt ett så högt pris på sin tillverkning, att det resultatet nåddes. Det är därför jag anser, att denna industri icke kan fordra ersättning vid en eventuell nedläggning av driften, och det är därför lämpligt, att denna princippunkt biträdes av riksdagen.

Den tredje principen innehåller den bestämmelsen, »att vid prissättningen å sulfitspriten bör tillses, att allttjämt samma pris bestämmes för den sprit, som sedermera renas till förtäring, som för annan odenaturerad sulfitsprit».

Vill man, mina herrar, biträda Kungl. Maj:ts proposition, så går det därför icke an att rösta för bifall till utskottets hemställan och motiveringen i fråga om lagen i sin helhet och i detta sammanhang till förman för § 1. Klämman i min reservation är som sagt överensstämmande med utskottets hemställan beträffande § 1, men motiveringen är en helt annan. Den ansluter sig till den kungl. propositionen. Önskar kammaren biträda propositionen, måste kammaren rösta för den motivering för utskottets hemställan, som vi reserveranter framställt i vår reservation. På dessa skäl, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall redan vid första punkten till denna reservation.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman, mina herrar! Striden här gäller icke, huruvida sprittillverkningen skall minskas, än mindre om den skall förbjudas, utan striden gäller, huruvida riksdagen vill gynna jordbrukarnas näring eller storindustriens intressen i Norrland. Potatisodlingen, som nu i stor utsträckning bedrivs i de södra delarna av landet, särskilt i Kristianstads och Blekinge län, har så att säga vuxit sig fast under flera mansåldrar, på grund av att jordmänen i några härader icke lämpar sig för någon annan växt så som för potatis, med undantag av råg, som odlas växelvis med potatis men som dock giver mycket liten skörd. Många ha väl fått den uppfattningen, att potatisodlingen där grundar sig på, att brännerierna äro förlagda där. Det är emellertid, mina herrar, tvärtom brännerierna, som vuxit upp, därför att potatisodlingen där finnes i så stor utsträckning. Från sakkunnigt håll, nämligen kommittésakkunnigt håll, icke från jordbruksakkunnigt håll — och inom parentes skulle jag vilja säga, att jordbrukareintresset inom denna sakkunnigekommitté varit alltför litet representerat — giver man det rådet: Ni få lägga om odlingen och

odla andra växter. Det där är så behändigt att säga så från det hållet, som — jag ber om ursäkt, att jag använder ett kraftuttryck — icke begriper, hur jordbruk skall skötas. Man tror, att det är lika enkelt som att vända bladet i en bok och läsa på nästa sida. Men lika litet som man på den prima lerjorden kan odla potatis med fördel, lika litet går det att odla vete eller andra sädesväxter på denna sandjord. Utan där är man av naturen så att säga tvingad till att odla de växter som jorden kan bära. Då är det enligt min mening litet hårt, att man icke mera räknar med den idoga befolkning, som under många år med knappa skördar bedrivit denna odling, och låter den fortsätta med densamma.

Nu säger man: men det finns ju en annan industri, som kan taga emot potatisen, nämligen stärkelseindustrien. Men de, som närmare känna till förhållandena, veta, att vi ha redan överproduktion på denna potatismjölstillverkning. Och skulle nu de, som förut odlat potatis för brännvinstillverkning, kasta sina potatisskördar på denna industri, antingen de skola konkurrera med dem, som förut levererat dit, eller de skola bygga upp nya fabriker för sina behov, så blir följden, att det blir ruinerande för hela potatisodlingen.

Enligt utskottets förslag, skall nu utredas, huruvida bränneri-
idkarna skola erhålla ersättning eller ej. Men jag undrar, om man bör stanna vid detta. Är det icke lika berättigat, att de lantbrukare, som köpt sina hemman med tanke på att denna potatisodling ej skulle omöjliggöras, även skola få ersättning?

Då säger herr Röing: Det är väl ändå icke rätt att låta denna avfallslut rinna bort i älvarna, utan man bör väl taga vara på den och göra något av den. Ja, det kan från viss synpunkt vara riktigt, men samtidigt offerar man utan att bekymra sig om alla dessa av mig nyss nämnda idoga jordbrukare och deras intressen. Dessa stora industribolag hava, när de bildades, aldrig byggt sina beräkningar på att tillverka sprit till förtäring utan att tillverka sprit till drivkraft, och det vill ju ingen förneka dem, utan tvärtom, det är en stor nationalekonomisk vinst, om man, genom att understödja ett dylikt företag, kan undvika import av oljor, bensin och dylikt.

Ett ytterligare skäl, som för mig är vägande, är att jag icke vill binda förtäringsspritintresset vid nya mäktiga intressen i landet. Men det gör man genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Man binder detta intresse vid de storindustriella intressena, och det har till följd, att när en gång nykterhetsfrågan på allvar skall lösas, kommer det att bli betydligt svårare att bli kvitt detta intresse, enär även dessa komma att kräva ersättning, om de icke längre få tillverka förtäringssprit. Från rent nationalekonomisk synpunkt skulle man också kunna säga, att om sulfitspriten skall användas till förtäring är det väl ändå riktigast att låta dessa båda varor tävla med varandra.

Herr talman, i känslan av ansvar för den jordbrukande befolkningen i dessa bygder, som jag här berört, och då jag är övertygad

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.

om att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle verka icke ned-sättande på sprittillverkningen men förlustbringande för jordbruket i stor utsträckning, yrkar jag avslag på Kungl. Maj:ts förslag.

I detta yttrande instämde herr *Pehrsson* i Bramstorp.

(Forts.)

Herr *Lithander*: Då jag deltagit i bevillningsutskottets behandling av detta ärende, har jag måst intaga ståndpunkt till detsamma. Jag har därvid kommit till den uppfattningen, att förslaget, sådant det föreligger, innebär en alltför skarp begränsning av potatisodlingen i landet till förfång för densamma, och jag har därför gjort ett yrkande, som skulle möjliggöra för Kungl. Maj:t att i någon mån möta denna olägenhet. Man skulle undvika det, som eljest skulle bli nödvändigt, nämligen att importera brännvin när den kvantitet, som regeringen medgivit, är förbrukad, däri-genom att tillverkning skulle kunna medgivas av t. ex. ytterligare intill halva den kvantitet, som Kungl. Maj:t här begärt.

Jag har ansett mig kunna göra detta yrkande, därför att om full ärlighet kommer att iakttagas vid utförandet av dessa olika produkter i marknaden, så att folk vet vilken vara som erhålles, tror jag för min del, att produkterna av potatis komma att hålla sig i denna tävlan. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att för närvarande iakttages icke enligt min mening på detta område den ärlighet, som åligger varje näringsidkare. Jag har här i min hand den etikettering, under vilken sulfitsprit föres ut i marknaden. Man har begagnat sig av de gamla inarbetade märkena, försedda med origaletiketter och med gamla guldmedaljer m. m., för att föra ut en vara, som icke i ringaste mån förut varit föremål för tillverkning i dessa brännerier, en vara, rörande vilken man över huvud taget ännu icke med full visshet vet, om den är oskadlig eller icke, ty man har icke ännu tillfrågat medicinalstyrelsen.

Jag vill med detta säga, att om man iakttager vad jag kallar ärliga former, kommer den fria tävlan mellan dessa tvenne olika sorter att göra sig gällande, och då tror jag för min del, att det skånska jordbruket icke kommer till korta. Men att, som här sker, föra ut en vara med begagnande av ett gammalt känt märke och med orden »framställt av ren sprit ur cellulosasoeker» tryckta med så fin stil, det vill jag för min del beteckna såsom något förkastligt. Detta är en metod att gentemot en köpare, som icke är tillräckligt inne i saken, segla under en flagg, som icke är den riktiga. Man går här fram på en väg, som på sin tid med rätta klandrades av nuvarande statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet. När min interpellation i ämnet besvarades i fjol, sade herr statsrådet, att det kunde icke falla någon in att gå fram annat än med ärlig beteckning. Detta är icke en ärlig beteckning, och det vill jag här i kammaren till protokollet understryka med anledning av det ut-talande, som gjorts i utskottsbetänkandet, att »berättigade hänsyn till dessa personers individuella smak synas påkalla, att saluhållan-

det av de olika slagen av brännvin äger rum under sådana former, att förväxling dem emellan förekommes, detta må nu ske genom tydligt skiljaktiga etiketter eller på annat sätt». Denna sak bör till fullo beaktas, och det får icke fortfaara på samma sätt som för närvarande. Jag vill säga, att om en enskild person förföre på detta sätt, skulle han alldeles säkert förlora den aktning, som det bör vara var och en angeläget att bibehålla.

Det är ännu icke helt utrett beträffande metylalkoholen. Det är så, att sakkunskapen säger, att vetenskapligt är det utrönt, att det går att fullständigt rena densamma, men allmänheten är i alla fall beroende av att det blir en ytterst noggrann kontroll på varje särskild tillverkning, och jag anser, att man icke har rätt att föra ut denna vara i marknaden, med mindre svenska folket själv tydligt och klart vet, om det tager den ena sorten eller den andra. Då är det vars och ens ensak, då får var och en svara för sig själv, men som saken nu skötes, bedrivs den icke efter sådana linjer, som man kan vara tillfredsställd med. Jag vill med andra ord betona, att den fria tävlan, som bör förefinnas på olika områden, må få komma till sin rätt även i detta fall. Jag har i motsats till utskottets ordförande den uppfattningen, och jag tror, att skåneprovinsen kommer att klara sig ganska bra, när denna tävlan får äga rum.

Jag kommer, herr talman,, under förutsättning att detta blir ärligt iakttaget, att när § 2 förekommer yrka bifall till den av mig avgivna reservationen. Men skulle jag icke känna mig förvissad om att denna ärlighet kommer att göra sig gällande, när man för ut den vara i marknaden, som betecknas såsom tillverkad av cellulososocker, skulle jag för min del vilja gå på avslag.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Den föregående debatten har visat, såsom man också hade all anledning att kunna förutse, att denna fråga skulle uppmobilisera betydande intressen emot varandra. Och när jag hörde på min ärade vän herr Persson i Fritorp, måste jag säga, att nog var det väl ändå ett något för långt drivet sätt att resonera in i det rosenrasande, som han hängav sig åt, när han för kammaren sökte göra troligt, att, om vi nu skulle gå med på Kungl. Maj:ts linje i denna fråga, det skånska jordbruket står inför sin ruin. Han värdjade till kammaren att för detta jordbruks framtids skull avslå det kungl. förslaget. Jag får verkligen säga, att så farligt ligger väl ändå icke frågan, och hela denna storm i en del av tidningspressen, som tilltagit i den mån vi nalkats frågans avgörande i dag, har ju vittnat om att de intressen, som herr Persson i Fritorp företräder, varit synnerligen livaktiga och vakna under den gångna tiden. Jag kunde också förstå, när jag hörde, att till och med herr Bengtsson i Norup var med i det mobiliserade uppådet för att slå ihjäl Kungl. Maj:ts förslag, att dessa intressen äro ganska starka. T. o. m. på det hållet tillgreps en argumentering, som i stort sett höll sig efter herr Perssons i Fritorp linje. Jag måste emellertid säga,

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

Ang.
 provisorisk
 reglering av
 brännvinstill-
 verkningen
 vid vissa
 brännerier.
 (Forts.)

att herr Bengtsson i Norup gav oss på ett frikostigt sätt just det argument, som vi böra taga till utgångspunkt, när vi resonera om jordbrukets förhållande till brännvinsbränningen. Han förklarade då, såsom herrarna lade märke till, att han ville opponera mot den vanföreställningen, att potatisodlingen tillkommit för bränneriernas skull; i stället var sanningen den, förklarade herr Bengtsson i Norup, att det är potatisodlingen, som betingar bränneriernas existens. Just denna grundsats skall jag be att få taga fasta på, ty det inser varje människa, att om denna grundsats är riktig, är det uppenbart, att den skånska potatisodlingens vara eller icke vara avgöres icke genom brännvinsbränneriernas existens. Är det så, att potatisodlingen är underlaget för brännerierna och alltså betingelsen för dessa och icke tvärtom, har ju herr Bengtsson i Norup själv naglat fast en grundsats, som faller hela hans kommande argumentation, när han anslöt sig till herr Perssons i Fritorp synpunkter, att här skulle det skånska jordbruket gå under, därest man bifölle herr Röings reservation eller Kungl. Maj:ts förslag.

Här är ju uppenbarligen huvudfrågan, som också framförts av herrarna på motståndslinjen, den *nationalekonomiska* frågan. Det är ju för var och en som tagit del av kommittéutlåtandet liksom av Kungl. Maj:ts proposition klart, att tyngdpunkten i den motivering, som här förebringas, ligger just i betonandet av det nationalekonomiskt förmånliga, att man genom denna tillverkning av sprit tillvaratager dessa annars värdelösa avfallsprodukter och sålunda skonar lantbruksprodukter för en användning i detta syfte. Om herrarna göra sig besvär att taga reda på, hur det ställer sig med de olika produktionskostnaderna, så bör det ju utan vidare vara klart, att när potatisbrännarne själva lämna den uppgiften, att produktionskostnaderna för potatisbränning blir för en liter 100-procentig vara kronor 1,50 och vi beräkna tillverkningskostnaderna för sulfitspriten till 41 å 56 öre per liter, då bör, säger jag, det vara klart för var och en, som har något sinne för siffror, att allt detta tal om att det skulle vara nationalekonomiskt likgiltigt, om man väljer den ena eller den andra vägen, icke kan vara riktigt och hållbart. Det är ju naturligtvis klart, att, om man kan förvandla till en nyttighet denna sulfitulut, som nu rinner ut i älvarna, så gör man därmed en nationalekonomisk vinst. Man invänder nu, att den förvandlas redan nu till nyttigheter, genom att vi låta den gå till tekniska ändamål. Herr Persson i Fritorp gjorde på den punkten ett erkännande, som var nästan muntrande för att komma från det hållet. Han menade nämligen, att nog kunde vi ändå låta sulfitspriten gå till nyttigare ändamål än till förtäring. Tänk, herr Persson, om jag skulle säga, att nog kunde vi låta potatisspriten gå till nyttigare ändamål än förtäring. Då skulle herr Persson i Fritorp säkert opponera sig och säga, att potatisspriten är avsedd till förtäring. Men hur går det då med det nyttiga ändamålet, herr Persson i Fritorp?

Jag vill för min del gärna medgiva, att det ur det skånska

jordbrukets synpunkt, såsom också framgår av kommittéutredningen och av propositionen, är av en viss vikt, att dessa brännvinsbrännerier kunna få fortbestå. Men man får väl ändå väga mot varandra, och det är det som herrarna icke vilja göra, fördelar och nackdelar ur en total nationalekonomisk synpunkt. Man får lägga i den ena vågskålen de fördelar, som vi kunna ha av att alltjämt låta jordbruksprodukterna gå till framställning av brännvin och å andra sidan de nackdelar ur nationalekonomisk synpunkt, som därav härfläta. Är det så, att produktionskostnaderna, såsom framgick av de anförde siffrorna, ställa sig så fördelaktigt, när det gäller framställande av sulfitsprit i jämförelse med den andra spriten, då är det uppenbart, att redan däri ligger ett nationalekonomiskt skäl. Men om det vidare är så, som herr Bengtsson i Norup erkänner, att bränneriernas vara betingades av potatisodlingens existens och att dennas existens icke äventyrades genom åtgärder med avseende på brännerierna, är det också uppenbart, att denna potatisodling genom att tagas i anspråk för andra ändamål än framställandet av brännvin kommer till nationalekonomiskt utnyttjande. Och då får man möjlighet, att samtidigt som man bibehåller potatisodlingen, genom dess omläggning för annan avsättning också utnyttja i full utsträckning den värdelösa sulfituluten och låta den gå till framställning av brännvin.

Ja, kanske man nu svarar, och det har också skyntat fram i argumenteringen, att därigenom komma vi att koppla in ett stort och nytt, mäktigt ekonomiskt intresse. Vi koppla visserligen av det ekonomiska intresse, som är knutet till jordbruksproduktspriten, men i stället leda vi in denna cellulosaindustri med dess stor-kapitalistiska intresse, säger man, och härmed hava vi, med den synpunkt, som herr Bengtsson i Norup vill anlägga, kommit så att säga ur askan i elden. Jag kan icke neka mig nöjet, att på den punkten erinra om den utredning, som docenten i nationalekonomi vid Uppsala universitet Brock på sin tid verkställde för nykterhetskommitténs räkning angående den nationalekonomiska betydelsen av ett allmänt rusdrycksförbud, där han också tar upp till diskussion denna fråga om konkurrensen mellan lanbruksbrännerier, å ena sidan, och sulfitspritfabriker, å andra sidan. Han säger där: »Skulle nämligen landbruksbrännerierna allt fortfarande bibehållas vid ensamrätten till produktion av dricksprit, komme alltid från deras och jordbrukarnas inom bränneridistriktet stora skadeersättningsanspråk att framställas, därest det bleve tal om införandet av ett totalförbud. Måste de åter vika platsen under lojal konkurrens med sulfitspritfabrikanterna, ha de — enligt de principer, varpå vår rättsordning är fotad — icke ens skuggan av ett anspråk på ersättning. Att åter sulfitspritfabrikanterna med sin möjlighet på grund av varans billighet att få den under alla omständigheter avsatt, skulle utan större ersättningar kunna avstå från produktion av förtäringssprit, om så skulle påfordras, synes däremot ganska uppenbart, synnerligast väl ändå alltid produktio-

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

nen av förtäringssprit komme att utgöra en mindre del av hela deras sprittillverkning.» Jag må säga, att mot detta resonemang lär det väl ändå vara svårt att resa bärande invändningar. Men då vill jag påminna herr Bengtsson i Norup om vad konsekvensen blir, om man ställer sig på hans linje, att här skulle det råda fri konkurrens. Jo, konsekvensen blir då, att potatissprittframställningen slås ohjälpligen ihjäl under det mäktiga trycket av den större konkurrenten. och varje skymt av ersättningsanspråk från jordbrukarnas sida blir därmed avlägsnad. Den saken bör man på det uppmobiliserade skånska potatisintressets sida hålla i minnet i denna debatt. Men den citerade nationalekonomen fortsätter, och det har också en viss betydelse att erinra därom, med följande uttalanden. »Föröfrigt», säger han »gives det även en omständighet av fiskalisk natur, som gör oss tveksamma beträffande lämpligheten att förbjuda sulfitsprittfabrikerna att producera dricksprit. Den av dessa fabriker framställda varan ställer sig nämligen mycket billigare i tillverkningskostnader än det nuvarande brännvinet, varför — då man förmodligen ej skulle anse lämpligt att sänka priset å varan i handeln och på så vis äventyra att uppmuntra konsumtionen — skatten, utan att priset på varan steg, skulle kunna höjas.» Det är också en synpunkt, som herrarna icke få glömma bort i diskussionen.

Nu förklarade herr Jönsson i Boa, att riksdagen redan uttalat, att ingen för potatisodlingen skadlig åtgärd får vidtagas, och därför åberopades av den ärade talaren det bifall, som riksdagen givit till herr Jeppssons m. fl:s motion. Jag får säga, att det förefaller mig något långsökt att anföra det skälet, ty i detta beslut ingick såvitt jag minns rätt, endast att man skulle vidtaga åtgärder för att trygga potatisodlingen i landet, men att man därmed skulle på något sätt hava givit på hand, att en omläggning av potatisodlingen, så att produktionen skulle gå till andra ändamål än till brännvinstillverkning, skulle vara något som länder potatisodlingen till skada i landet, är en slutsats, som den ärade talaren icke med fog kan draga.

Nu säger vidare herr Jönsson i Boa, att detta skulle minska en kraftig livsmedelsreserv. Ja, är det då icke en minskning av livsmedelsreserven att låta själva livsmedeln gå till framställning av brännvin? Herr Jönssons i Boa resonemang är detta, att genom ett avlägsnande av den till jordbruket knutna brännvinsbränningen kommer också potatisodlingen att reduceras. Därpå vill jag svara. att vi reducera också potatisodlingens avsättning till livsmedel. därest den allttjämt skall tagas i anspråk för brännvinstillverkning. Ty icke lär väl herr Jönsson i Boa vilja driva den satsen, att det så framställda brännvinet skulle vara en ersättning för det livsmedelsvärde, potatisen äger, därest den användes direkt till livsmedel. Därmed har också herr Jönsson i Boa, så vitt jag kan se, medgivit, att vare sig man ställer sig på den ena eller andra linjen, skall det bli en reduktion av vad han kallar livsmedelsreserven, med den

skillnaden att i ena fallet toges den i anspråk för framställning av en vara, som *icke* kan användas som födoämne, och i andra fallet blir det möjligen någon minskning i totalmängden odlad potatis.

Nu drog herr Jönsson i Boa såsom ett huvudargument fram den undersökning, som en dansk professor Jörgensen anställt med avseende på denna sulfitsprits skadlighet. Han varnade för, att vi skulle gå den linjen, och vi hörde där blott ett upprepande av de argument, som framfördes, när vi hade att behandla den Thamska motionen här i kammaren i fjol. Jag vill medgiva för egen del, att om man haft verkligt grundade tvivel om denna sak, så skulle jag icke velat inom kommittén tillstyrka, att vi skulle gå den här vägen. Ty det är ju klart, att om det funnes grundade tvivel med avseende på sulfitsprits ofarlighet, så skulle det icke vara korrekt och rättfärdigt att under sådana omständigheter förorda, att den finge gå till förtäring. Men man har ju dock icke kunnat undgå att böja sig för auktoritativa uttalanden. De undersökningsresultat, som ställdes till kommitténs förfogande, de tedde sig så säkra, så bestämda och så vederhäftiga, att kommitterade hade icke minsta anledning att betvivla deras riktighet. Nu har — och jag anhåller att kammaren giver mig rätt att till protokollet få anföra ett aktstycke — gent emot den av herr Jönsson i Boa återopade utredningen av den danske professorn Jörgensen här kommit en motkritik av herrar Hammarsten och Lindberger, som stodo för den första undersökningen. Jag anser det vara av vikt, att denna sak här fullständigt kommer med i behandlingen, och jag ber därför att få andraga, vad dessa haft att meddela till kontrollstyrelsen.

»Till Kungl. Kontrollstyrelsen.

På uppdrag av Kungl. kontrollstyrelsen utförde undertecknade under loppet av våren och sommaren 1919 en undersökning över användbarheten av på visst sätt renad sulfitsprit till förtäringssändamål. Med anledning av två artiklar i 'Landskrona Posten' och 'Skånska Aftonbladet' har Kontrollstyrelsen denna dag anmodat oss inkomma med de uttalanden, till vilka ovannämnda artiklar från vår sida kan föranleda.

Den anonyme författaren i ovannämnda tidningar gör gällande, att den till förtäring avsedda renade sulfitspriten möjligen är hälsovådlig på grund av en ringa halt av metylalkohol. Som stöd för denna möjlighet anföres ett brottstycke ur ett intyg från innehavaren av ett zymotekniskt laboratorium i Köpenhamn A. Jörgensen, där närmast på grund av en ringa halt metylalkohol i cellulosabrännvin befaras, 'at en saadan methylalkoholholdig Drikke' sprit ved laengere tids Nydelse vil kunne virke skadeligt paa Organismen gennem en Accumulering av Giftstoffet'. Intygsskrivaren säger vidare: 'Dette vil imidlertid kun kunne fastslaaes ved i laengere Tid fortsatte medicinsk-patologiske Forsøg med Indgivning av en saadan Sprit. Et enkelt Forsøg i denne Retning vil ikke

*Ang.
promisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

give fyldestgörande Oplysninger.' Vi tillåta oss att till jämförelse med detta uttalande av Hr A. Jörgensen citera den sista meningen i ett intyg avgivet av Hr. Jörgensen den 16 april 1919 efter en undersökning av 'Exportsprit ur sulfitsprit' — — — »Da en saa ringe Maenge Methylalkohol, som den forefundne ikke kan formodes att virke skadelig, maa Prøven i Henhold hertil og til de foretagne Undersøgelser anses for at kunne anvendes til Naeringsbrug.»

Författaren till de ovannämnda tidningsartiklarna framhåller, att våra försök varat endast 4 veckor och vill därigenom och med hjälp av Hr. Jörgensens intyg — om vi rätt tytt författarens mening — göra troligt, att en förgiftning genom successiv upplagring av metylalkohol i organismen möjligen skulle visat sig, om vår försökstid varit längre. Men detta uttalande om den bristande grundligheten i våra undersökningar, skulle författaren måhända ej ha fällt efter ett samvetsgrannt genomläsande av våra protokoll. Av dessa framgår nämligen med all önskvärd tydlighet, att försöken på människa varade i 6 ½ månader med tre försöksperioder på 4—5 veckor vardera, av vilka två perioder fullföljdes under 1 ½ månad.

En försökstid alltså, som fullt motsvarar fordringen »i laengere Tid fortsatte medicinsk-patologiske Forsøg». Under denna tid hade en giftverkan genom upplagring av metylalkohol bort göra sig gällande, om nämligen små mängder metylalkohol genom upplagring i organismen kunna nå en sådan koncentration, att en förgiftning inträder. Att så ej är fallet, framgår emellertid bland annat av en undersökning av Franceschi, vilken under en tid av 274 dagar dagligen förtärde 32,2 g. ren metylalkohol, inalles alltså under denna tid närmare 9 kilogram metylalkohol, utan att röna påvisbar skada. I jämförelse med dessa mängder metylalkohol äro de som finnas i den av oss undersökta sulfitspriten försvinnande små. Ett flertal undersökningar under senare tid ha nu visat, att giftighetsgraden hos ren metylalkohol är flere gånger mindre än hos ren etylalkohol. Enligt mycket omfattande undersökningar av en av Tysklands mest framstående fysiologer, A. Loewy, är giftigheten hos den verksamma beståndsdel i vanlig förtäringssprit, etylalkohol, tre gånger så stor som giftighetsgraden av metylalkohol. I liknande resultat utmynna även andra undersökningar på samma område.

Metylalkohol förbrännes emellertid långsammare i organismen än etylalkohol, och den förras rusverkan vid stora doser blir därför långvarigare, och vid tätt följande stora doser kan alltså befaras en småningom stegrad giftverkan. Jag tillåter mig invända gent emot herr Persson i Fritorp, att det anförda argumentet att sulfitspriten hade långvarigare rusverkan, kanske skulle från hans sida kunna registreras såsom ytterligare ett plus. »Att en sådan stegrad giftverkan» — heter det vidare — »skulle kunna åstadkommas av de små mängder metylalkohol, vilka förekomma i den till förtäring

avsedda sulfitspriten, kan med hänsyn till våra egna och ovan citerade undersökningar anses utslutet.

En del äldre undersökningar ha visserligen givit vid handen att metylalkohol skulle vara ett farligt gift. Svårartade förgiftningar med s. k. träsprit äro även kända, och man har förr velat hänföra dessa förgiftningar till den i träsprit ingående metylalkoholen. I alla dessa fall torde den stora giftigheten och det svårartade förloppet av förgiftningarna med säkerhet få tillskrivas föroreningar, då, som ovan anförts, kemiskt ren metylalkohol visar väsentligt mindre giftighet än etylalkohol och endast vid under lång tid uprepade stora doser en farlig stegring i giftverkan.

Vid våra undersökningar över användbarheten av viss fraktion renad sulfitsprit till förtäringssändamål hade vi vår uppmärksamhet riktad på den eventuella förekomsten i spriten av akut verkande gifter av samma art eller liknande art som de i rå träsprit förekommande. Dessa tills dato okända gifter åstadkomma, förutom en allmän förgiftning, speciella skador på synnerven. Av våra utlåtanden framgår att vi varken efter en-dags-doser eller efter i över tre månader dagligen uprepade doser, långt överskridande dem, som äro möjliga vid jämn förbrukning av nuvarande ransoneringskvantum, kunna påvisa ens de obetydligaste ögonskador och ej heller allmän förgiftning avvikande från den för etylalkohol kända.

Vi vilja till sist ännu en gång framhålla att den rädsla för metylalkohol, som tydligen ännu finnes på vissa håll, grundar sig på en missuppfattning, i det den relativt oskyldiga rena metylalkoholen förväxlas med den genom akut förgiftning redan i ganska små doser verkande träspriten, vars giftverkan måste hänföras till hittills ej närmare kända föroreningar. Sådana akut verkande gifter ha undertecknade vid sina direkta försök på människa ej kunnat påvisa i den av oss undersökta sulfitspriten, och den ringa metylalkoholhalten i samma sprit kan enligt vår ovan motiverade mening ej ha några som helst för hälsan skadliga följder.

Stockholm d. 3. 5. 20.

Einar Hammarsten.

B. Lindberger.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

Axel Ericson.»

Ja, mina herrar, jag får verkligen säga, att när man tagit del av detta intyg stärkes man i den uppfattning, man hade på grund av de föregående resultaten, att det varit en överdriven agitation och en överdriven skrämselfrafik, när man sökt skrämna för någon särskild giftverkan hos sulfitspriten. Jag skulle känt mig långt mera övertygad om riktigheten av herrarnes ståndpunkt, ifall ni gjort ett enda försök att gendriva de synpunkter och de beräkningar, som framställts i kommittébetänkandet och i Kungl. Maj:ts proposition i vad det gäller jordbrukets möjlighet att få avsättning för sina produkter till andra ändamål, när en avkoppling av bränn-

*Ang.
provisorisk
reglering an
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.

(Forts.)

vinsbränning på jordbruksprodukter inträder. På den punkten ha ni nöjt er med en allmän deklamation, att det går till ruin med det skånska jordbruket o. s. v. Men dessa av herr Röing omnämnda jordbruksauktoriteter, vilkas uttalanden dock måste tillmätas en större betydelse än åtskilligt och det mesta av vad som anförts från andra kanten, dessa auktoriteter ha dock på denna punkt lämnat uppgifter, som herrarne icke gjort det ringaste försök att gendrivna. Under sådana förhållanden är det alldeles onödigt att på den punkten återupprepa vad som finns i Kungl. Maj:ts proposition och i kommittébetänkandet. Jag bara konstaterar, att moståndarne icke kunnat rubba något av vad som där uttalats. Det är därför alldeles uppenbart, att innan man från motståndarehåll kan rubba dessa linjer och visa, att dessa beräkningar äro falska, innan man kan ge bättre skäl för att en avkoppling i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition skulle innebära här uppmålade fador och faror för Sveriges jordbrukare, känner jag mig för min del icke på något sätt rubbad i den övertygelse, jag hyser och har hyst angående riktigheten i Kungl. Maj:ts proposition. Det är därför, herr talman, som jag är övertygad om att kammaren befinner sig på den säkraste linjen, om den samlar sig kring det yrkande uti ifrågavarande punkt, som framställtts av herr Röing, och jag ber, herr talman, att med dessa ord få förena mig med herr Röing i hans yrkande.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag icke deltagit i utskottets behandling av den föreliggande frågan, hade jag just icke ämnat uppträda i debatten, men anledningen varför jag begärt ordet var utskottsordförandens anförande. Han visade nämligen ett så utomordentligt rörande intresse för jordbrukarna — speciellt de skånska — och så fruktar jag, att ingen av de talare, som har motsatt mening, gav honom något erkännande för hans goda omtanke om oss, som han otvivelaktigt förtjänar. Visserligen visar sig hans omtanke om det skånska jordbruket alltid på ett ytterst märkvärdigt sätt, så att ingen skånsk jordbrukare kan förstå, huru den skall realiseras och omsättas i verkligheten; han går i sina åsikter diametralt emot oss. Blott själva denna känslan av intresse för oss är emellertid naturligtvis något, för vilket vi böra uttala vårt tack till honom, men därmed är det också i regel slut med att vi kunna följa honom.

Nu har så ytterligt skarpt poängterats även av den siste ärade talaren och av utskottets ordförande, att auktoriteterna hade vi skåningarna rent emot oss. Herr Röing räknade upp bland auktoriteter även agronomen Nannesson. Ja, han är ju, såvitt vi veta, i tjänst hos Sveriges allmänna lantbrukssällskap, och jag tycker, att den auktoriteten på ett synnerligen bestämt sätt talat mot det, som herr Röing framhållit såsom det rätta. Den siste talaren drog särskilt fram de där nationalekonomiska synpunkterna och påstod, att de voro så ytterst bärande för honom. Han ansåg det alldeles klart, att potatisen kan användas på annat sätt. Ja, nog kan den användas, men

frågan är, om det finns den minsta sannolikhet för att man kan använda de massor av dylik potatis, som produceras nu. Man har nämligen från det hållet icke gjort någon invändning mot det påståendet, att den lätta sandjorden icke kan användas för produktion av något som enligt vad vi nu känna till, kan bära sig än råg och potatis. Det är ingen som invint något häremot, och därför antager jag, att herrarna godkänna det. Då återstår den andra frågan, som man halkar förbi så lätt och säger: Nu är det klart att potatisen kan användas på annat sätt. Ja, men kan *denna* mängd potatis användas? Ja, så står man där! Man talar då bland annat om att hästarna skulle kunna äta potatis. Kokt! Ja, det blir nog en härlig tillställning. Kanske en professor kan komma med något sådant, men jag tvivlar på att någon jordbrukare gör det, och vi skånska jordbrukare ha alltför lång erfarenhet för att använda potatisen till åtminstone mjölkdjuren. Det göra vi icke. Man kan icke använda potatisen rå, ty det är omöjligt, den nedsätter produkten, så att det blir alldeles ohjälpligt. Koka den tror jag man icke gör annat än i yttersta nödfall, när man riskerar att eljest få kasta bort den, så att den icke blir till ringaste nytta. Det är just på den punkten, som alla herrarnas argumentsamling skär sig; det ha herrarna icke kommit förbi. Men då säger man: Auktoriteterna ha sagt, att potatisen kan användas på sådant sätt, och då är saken klar.

Det är också märkvärdigt, att herrarna icke observerat vad en annan auktoritet sagt, vilken, även om jag icke godkänner åtskilligt av vad han utträttat i vårt land, dock troligtvis förstår sig en liten smula på sprit, nämligen doktor Bratt. Han var visst icke av den meningen, att allt var så klart beträffande sulfitspitens användning såsom förtäringssprit, som herrarna tyckas anse. Jag tror dock, att han har en smula erfarenhet på detta område med det myckna arbete, som han nedlagt, då han skött denna näring nära nog enväldigt både i Stockholms utminuteringsaktiebolag och i Svenska spritcentralen. Han har kommit till en helt annan uppfattning om hur man borde gå fram. Jag kan icke hjälpa att jag nästan tror, att hans uppfattning bör på detta område kunna mäta sig med herr Engbergs. Jag förutsätter nämligen, att det kan vara möjligt. Nu säga herrarna, i synnerhet herrar Röing och Engberg: »Det är förskräckligt av er jordbrukare att icke gå med på Kungl. Maj:ts proposition. Brännerierna komma ju att bli inlösta. Ni förlora så rysligt mycket eljest och risken är så stor. Ha ni betänkt detta, bör ni icke gå fram på den linjen, som yrkar rent avslag.» Ja, det är då märkvärdigt, att när man ger goda och faderliga råd de sällan bli följda. Folk är så egensinnigt. De våga ju taga risken av den olyckan, och på tal om de ersättningar, som hägra, då brännerierna nedläggas, kanske vi kunde erinra oss litet var, vilka strider som vållats av ersättningsfrågor på andra områden. Jag tror icke, att utskottets ärade ordförande i den delen blivit ansedd för att vara så synnerligen liberal. Kanske han bättrat sig nu. Det är kanske möjligt.

Jag tror dock, att man är litet för snar att inlåta sig på denna

*Ang.
promisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissu
brännerier.*

(Forts.)

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

sak. Jag tycker i alla fall, att den kungl. propositionen är lagd på ett förvånansvärt sätt. Skall en ny näring, ty det är naturligtvis sulfitspritindustrien, tränga in på en gammal näring, tycker jag, att det är rimligt, att man begränsar den nya näringens intrång på den gamla, men i den kungl. propositionen har man gjort alldeles tvärtom och begränsat den gamla för att släppa fram den nya. Det är en egendomlig taktik, som åtminstone jag icke kan förstå mig på. Jag skulle tyckt, att det varit mening i att säga, att den nya näringen, sulfitspritindustrien, fått intränga på detta område med högst så och så många miljoner liters tillverkning om året. Det hade varit rimligt. Då hade man kunnat tala om, att man verkligen gjort något för att hålla den gamla näringen en liten smula över vatten, men här har man totalt kastat om hela saken. Det är den gamla näringen, som skall inskränkas till ett visst maximum, medan den nya skall få producera så mycket, som producenterna kunna svälja.

Jag vågar påstå, att ett dylikt tillvägagångssätt är ytterst märkvärdigt. Det är betecknande för vad som oftast händer, så snart det gäller att ett industriintresse konkurrerar med ett jordbruksintresse, i detta fall med potatisodlingen. Då ha jordbrukarna alltid sina vänner, som det heter, och dessa säga: »För all del tag det, eljest blir det ingen ersättning!» Industriintresset skall däremot tillgodoses på allt sätt. Jag tror sannerligen icke, att sulfitsprittfabrikanterna ekonomiskt just nu äro så under isen, då de ju kunna få vad de vilja begära för sina varor. Jag undrar verkligen, om det är nöd på färde, och om denna industri verkligen behöver ha någon extra förmån, som, hur än herrarna må vända det, dock kommer att medföra intrång på jordbrukets område.

Man har hört allt det där vackra talet av herrar professorer, att sulfitspriten är fullt ut lika bra i förtäringshänseende. Det är möjligt, att de ha rätt, men det är också möjligt, att de icke ha det. Det lägger jag mig icke uti, och det värderar jag icke. Men då det från jordbrukarehåll har uttalats, att man skall låta industrien gå fram och försöka, och att vi taga risken för ett avslag och vilja se, hur det går, då kan jag icke finna, att de, som stå på den kungl. propositionens ståndpunkt, verkligen kunna ha några reala skäl att invända mot ett sådant uttalande. Vad skulle det vara för några skäl? Det lyster mig att fråga. Det där rörande talet om att vi avskära våra möjligheter att få ersättning, tror jag icke på. Som skåning står jag den risken, och jag tror, att även blekingeborna, ty de ha ju också några brännerier, kunna göra det.

Då en stor del av den nuvarande potatisodlingen helt säkert kommer att gå under, om Kungl. Maj:ts proposition antages, är det kanske på detta såväl som på andra områden det bästa, att man gör pinan så kort som möjligt. Det är åtminstone rent spel, och icke något hyckleri.

Herr talman, jag yrkar avslag på den föredragna paragrafen!

Herr Vennersten: Herr talman! Såsom ledamot av bevill-

nings-utskottet anser jag mig skyldig att säga några ord, då min ställning till den föreliggande frågan icke framgår av betänkandet. Jag tvekar icke, att i det skick, frågan kommit att få, yrka avslag.

Vad är det, som man avser att vinna genom Kungl. Maj:ts förslag? Jo, man vill vinna avsättning för en produkt, som är framställd av avfall vid en industriell tillverkning, och för detta ändamål vill man begränsa tillverkningen av en med denna konkurrerande produkt. Jag kan icke finna, att läget är så svårt, att frågan ovillkorligen kräver sin lösning vid denna riksdag. Då jag ställer mig på avslag, beror det framför allt på den omständigheten, att frågan synbarligen icke är mogen att nu lösas. Man kan icke säga, att bevillningsutskottet med någon större heder har fullgjort sitt uppdrag att för riksdagen utreda och klarlägga den föreliggande frågan; men detta beror naturligtvis på omständigheter, varöver utskottet icke helt och hållet kunnat råda. Då man ser, att det här finns icke mindre än åtta reservationer, kan man förstå, att denna fråga måtte ha bjudit på många svårlösta moment, och den hittills förda debatten har väl icke annat än på det allra kraftigaste understrukit detta förhållande.

Jag tror icke, att jag kan tillföra debatten några nya vägande synpunkter, och jag skall därför begränsa mig till att göra en enda anmärkning. Man åberopar här den nationalekonomiska sakkunskapen och säger, att det är glädjande att se, att det åtminstone i ett fall blir de rent nationalekonomiska grundsatserna, som få vara avgörande för Kungl. Maj:it och, som man hoppas, även för riksdagens ställning till en ekonomisk fråga. Jag undrar dock, om man verkligen gjort sig övertygad om att nationalekonomerna uttalat sig för förslaget i det skick, varuti det nu har framkommit. Jag vågar nästan betvivla detta med hänsyn därtill, att jag icke tror, att herrarna skola finna många nationalekonomer, som äro beredda att säga, att »därför att vi tro det vara bevisat, att sulfitspriten är en avfallsprodukt och är billigare att framställa än potatisspriten, tillstyrka vi, att ni förbjuda tillverkningen av potatisbrännvin eller — vilket i princip kan vara detsamma — inskränka tillverkningen till exempelvis tio miljoner liter av normalstyrka om året». Jag vågar tro, att man på nationalekonomiskt håll snarare skulle komma att säga, vilket även sagts förut under debatten, att »låt de båda produkterna tävla med varandra, så få vi se, vilken av dem, som avgår med segern!» Är man nu övertygad om att sulfitsprittillverkningen är den mest bärkraftiga, tro icke herrarna då, att, om man är säker på sin sak, man också vågar utsätta sig för en tävlan, som här från olika håll påkallats som den rimligaste lösningen?

Jag undrar, om man icke skulle kunna draga ut ganska egendomliga konsekvenser av ett sådant nationalekonomiskt tänkande, som det av herr Röing framhållna, genom att exempelvis säga, att margarin är billigare att framställa än smör och tillgodoser kroppens behov av fettämnen lika bra som smör. Låt oss därför inskränka eller eventuellt förbjuda tillverkningen av smör och i stället äta margain. Nu kan man ju måhända påstå, att denna jämförelse haltar, men jag und-

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

rar likväl, om man icke vid närmare eftertanke skall finna, att det dock ligger något häri. Man kan ju invända, att man kan låta smöret exporteras, som man gör i Danmark, där man inom landet konsumerar så mycket margarin som möjligt, men säljer det dyrare smöret till utlandet. Ja, det kanske kan vara god nationalekonomi, men jag undrar, om nationalekonomerna vare sig här eller i Danmark skulle vara villiga att därav dra den slutsatsen, att man rentav skulle lagfästa den kvantitet smör, som finge konsumeras inom landet. Jag tror det icke.

Under sådana förhållanden och med hänsyn till det fortfarande mycket outredda skick, varuti frågan befinner sig, kan jag, ehuru med beklagande, icke annat än ansluta mig till dem, som för närvarande yrka avslag på det framlagda kungl. förslaget.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Till debatten i denna fråga anhåller jag få lämna ett litet bidrag, förtrogen som jag är med de potatisodlande orterna i Blekinge och Kristianstads län, och jag vet också, att en stor del av befolkningen där existerar på potatisodlingen.

Flera talare hava påpekat, vilken omfattning ett beslut i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition skulle få. Det har sagts, att ett beslut i den riktning, som Kungl. Maj:t och utskottet anvisar, enligt i dag lämnade uppgifter skulle bringa olycka över tusentals jordbrukare, det skulle beröra ett område på mer än 7,000 hektar, och den värdeminskning, som skulle bli en följd av ett för jordbrukarna ogynnsamt beslut, skulle uppgå till 63 miljoner kronor.

Det har här anförts att vad som uppgivits om faran för denna jordbruksbefolkning, blott är skrämskott, och att det är nödvändigt att se saken nationalekonomiskt. Ja, jag tror också, att det är nödvändigt att man verkligen ser saken nationalekonomiskt. Men det betyder icke, att man skall låta en ny industri tränga ut en gammal, särskilt på ett område, där sedan de äldsta tider man i stort sett icke haft någon annan näring, som kunnat mäta sig med denna, och som har kunnat lämna befolkningen ett nödortfigt underhåll på den utomordentligt dåliga jord, där potatisodligen å dessa orter bedrives.

Det förefaller mig, som om allmänheten i dessa landsändar nästan stode rättslös. Ingen frågar befolkningen om deras mening i saken, ingen spörjer dem, vad de ha att sätta i stället, utan man säger, att det är ett skrämskott. »De komma nog att reda sig» — heter det. »Låt konkurrensen med sulfitspriten komma, så få vi se, vilken som är den starkaste!» Ja, det är en synnerligen skön tröst för ett stort antal lojala lantbrukare i vårt land, så lojala, att de under krisåren i huvudsak hava tillgodosett Sveriges nödortfiga behov av potatis. Nu vill man på detta sätt ge dem ett tack och räcka dem en hand för besväret. Nu behöva vi er icke längre! Mohren har gjort sin plikt, nu kan han gå!

Jag tror väl icke, att andra kammaren skall tveka i valet mellan att upprätthålla och stödja en självständig jordbruksbefolkning eller

att uppmuntra sulfitspritindustrien. Den senare är dock en för konsumtion naturligtvis produktion, om vars hälsofarlighet man icke synes vara tveksam, och det oaktat vill man föra den i marknaden för att konkurrera med potatisbrännvinet.

Jag medger visserligen, att ur denna synpunkt, är det ett sätt att hejda spritbegäret, fast det torde väl få anses som olämpligt att driva dylik nykterhetspolitik. Vår uppgift är, att söka gynna potatisodlingen och på samma gång bereda avsättning för sulfitspriten för andra ändamål än konsumtion.

Det gäller dock att för svenska medborgare skydda en lofvlig näring, och jag vädjar därför till kammaren att komma ihåg detta. Det har sagts här, att åtgärden skulle betyda förluster genom sjunkande värde av jorden på 63 miljoner kronor, men det är icke nog med detta, det allra farligaste är att beröva vissa befolkningsklasser deras verksamhet och näringsfång. På grund härav yrkar jag, herr talman, bifall till den reservation, som är avgiven av herrar Antonsson och Jönsson i Boa.

Herr Månsson i Backa: Herr talman! I den debatt, som här föres, träder oss åter till mötes kampen mellan industrien och jordbruket. Under krisåren har jordbruket varit det betryggande elementet, som kunnat uppehålla samhället. Nu synes andra linjer vara rådande, nu är det en glömd sak, att jordbruket skyddat landet från hungersnöd, nu skall åter industrien sättas i högsätet och de fattiga potatisodlarna i skilda delar av vårt land stryka på foten inför starka industriintressen. Att det under sådana förhållanden blir en ojämn kamp, när det gäller att tillvarataga jordbrukets intressen, är en självklar sak, ty Sveriges bönder hava ännu icke insett självbevarelsens krav, då det gäller deras näring.

Det har i detta sammanhang även yttrats, att det här icke gäller någon nykterhetsfråga. Jag i mitt stilla sinne tror dock ganska mycket på, att det är en nykterhetsfråga, och en ganska radikal och infernalisk sådan. Ty åtskilliga nykterister hava naturligtvis resonerat som så: det är ett faktum, att denna sprit innehåller ett dödane gift, vi kunna därför så småningom genom denna radikala kur göra ett nyktert samhälle, när alla, som konsumera spriten blivit expedierade ur tiden. Det är ytterst märkvärdigt, då man står inför avskaffande av dödsstraffet, att man då skall taga denna radikalkur såsom ett ersättningsmedel. Det anse vi icke vara konsekvent. Nu kan det sägas, att detta icke är syftet. Det ser emellertid mörkt ut, ty vid de försök som anställts har man icke inskränkt sig endast till att använda marsvin och kaniner, utan mänskliga individer hava blivit försökskaniner för detta jätteföretag. Detta visar, att man icke ryggat tillbaka även inför en sådan påföljd, och då man å andra sidan ser kampen i detta sammanhang mellan industrinäringen och jordbruksnäringen, måste man, såvitt man är en bonde, reagera inför sådana fakta.

Det är på den grunden, herr talman, som jag anhåller att få

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

yrka avslag både på Kungl. Maj:ts förslag och på utskottsbetänkandets förslag.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Det är herr Engbergs inlägg, som uppkallat mig. Han använde det uttrycket mot mig, att jag måtte hava blivit uppmobiliserad genom de tidningsartiklar som pressen utsänt. Jag skulle kunna rikta samma insinuation mot herr Engberg och fråga: Vem har uppmobiliserat herr Engberg? Jag hade icke tänkt uppträda i debatten i dag, utan har bestämt mig därför först sen jag kom till kammaren, och av de tidningsartiklar, som herr Engberg omnämnde, har jag icke läst en enda. De hava alla hamnat i papperskorgen, av det skäl att jag icke haft tid att läsa dem.

Enligt herr Engbergs mening har han fått ett mycket starkt vapen i sin hand på grund av mitt yttrande, att brännerierna uppkommit till följe av potatisodlingen, och icke potatisodlingen till följe av brännerierna. Ja, det yttrandet står jag vid, ty det är sanning, och man kommer alltid längst när man håller sig till sanningen. Men jag skulle vilja fråga herr Engberg, om man från denna potatisodling och bränning, som under generationer vuxit samman, rycker bort avsettningsmöjligheterna för potatisen, skall man då som herr Engberg helt nonchalant säga: Potatisodlarna få se sig om, om man kan använda potatisen till andra ändamål. Ja, det var just det, herr Engberg, man kan använda det till andra ändamål, men vilka ändamål torde herr Engberg vara snäll att säga oss. Hade han följt med litet i mitt anförande, skulle han hört, att jag sade, att potatisodlingen är icke endast beroende av brännerierna, utan också av potatismjölstillverkning, men dessa senare fabriker äro överfyllda och kunna icke tillfredsställa den potatisodling, som är nödvändig för vissa trakter. Vi jordbrukare kunna icke nöja oss med det rådet, som den kommittésakkunnige vill ge oss, utan att han också visar oss, till vilka ändamål den kan användas. Ja, säger han, den kan ju exporteras. Exporten, som aldrig gått förr, har gått i år, men om det finnes någon garanti därför till nästa år, är ganska otroligt. För övrigt skall jag upplysa herr Engberg om, att jag före och under kristiden årligen skickat tiotals vagnslaster potatis till Stockholm. Före krisen kostade frakten en krona per 100 kilogram, nu kostar frakten från Skåne till Stockholm mer eller lika mycket som potatisen kostar i Skåne, och begär då icke, att man skall skicka den hit. Skall man ge råd, skall man också ge råd som kunna följas, och icke blott säga: använd den till andra ändamål, ty det rådet räcker icke.

Om det hade gått att minska sprittillverkningen, hade jag stått på den andra sidan än där jag nu står, men ingen har under diskussionen, såvitt jag hört, vågat påstå, att det här är fråga om, att minska densamma med en enda liter, utan endast att överflytta tillverkningen från en sedan gammalt med jordbruket sammanvuxen industri till en storindustri, med vilken man binder detta spritintresse, som det sedan för staten torde bli ganska svårt att lösgöra sig från. Herr Eng-

berg citerade som svar till mig i detta fall ett utlåtande av en docent från Uppsala, vilken ville vägra sulfidfabrikerna anspråk på ensättning. Men, herr Engberg, tro icke, när det gäller denna mäktiga industri, och den saken en gång kommer på tal, att densamma kommer att böja sig för vad en docent för kanske tiotals år sedan uttalat som sin åsikt, utan denna mäktiga industri skall nog veta att också kräva respekt för sina påståenden.

Herr talman, då det icke genom den förda debatten framgått, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag komme att minska sprittillverkningen med en enda liter, kan jag omöjligt gå med på ett sådant överkastande från en bygds jordbruksintresse till ett storindustriintresse. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Det har nyss meddelats mig, att frågan fallit i första kammaren. Vid sådant förhållande är det naturligtvis ingen anledning att förlänga debatten här. När jag nu emellertid fått ordet, skall jag be att få vända mig till herr Engberg i anledning av ett uttalande, som han hade. Han — liksom utskottets ärade ordförande — stödde sig på de utredningar, som i detta avseende blivit gjorda av herrar professor Juhlin-Dannfeldt, professor Nils Hansson och av agronomen Nannesson. Herr Engberg framhöll, att till dess att det blivit ådagalagt, att dessa utredningar, voro falska, kunde man mycket väl ansluta sig till Kungl. Maj:ts här förliggade förslag. Jag har icke begärt ordet för att söka påvisa, att de utredningar, som gjorts av dessa mycket sakkunniga och skickliga män, äro falska, det äro de naturligtvis icke. Men, mina herrar, det är dock till största delen teorier, och jag tror vi litet var hava erfarenhet om att praktiken icke alltid lyder teoriens kommandorop. Härvid skulle denna erfarenhet vinna ytterligare bekräftelse. Potatisodlingen i stort är lokaliserad till ett begränsat område av detta långsträckt land. Potatisskörden i sin helhet kan icke på odlingsorten tillgodogöras vare sig för svingödning eller på annat sätt. Det skulle stöta på praktiska svårigheter, som äro alldeles öoverkomliga. Det skulle tidvis krävas stora svinbesättningar hos potatisodlarna; att åstadkomma byggnader tillräckliga för dylika besättningar är förenat med betydande kostnader. Jag har sett en uppgift av jordbrukskonsulenten Ekerot, att det på någon gård skulle krävas 5,000 svin för att kunna tillgodogöra potatisskörden. Det är visserligen blott i enstaka fall, att det erfordras så stor svinstam, men det ger likväl vid handen att det är omöjligt att tillgodogöra sig denna stora odling på den respektive orten. Det skulle mycket väl kunna gå för sig, om odlingen hade varit fördelad mera likformigt över hela vårt vidsträckt land. Om det i så fall därjämte visat sig, att lantmännen haft intresse för fläskproduktion, då hålla möjligen de teorier, som uppgjorts av vetenskapsmännen. Men som det nu ställer sig, komma de icke att få någon större tillämplighet i praktiken. För övrigt, hur skulle man förfara, för den händelse det komme röta på större delen av skörden? Då måste man givetvis för att kunna utnyttja den på något sätt förbruka

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

den snabbt, och det kan icke ske annat än vid industriell användning. Det händer ofta att skörden får frostskada före bärgningen, och då är man ute för samma äventyr, då den icke kan förvaras för att successivt användas för kreatursfoder eller tillgodogöras på annat sätt. Detta är omständigheter, som man får lov att räkna med.

Vetenskapsmännens kalkyler, verkställda utfodringsförsök m. m. må vara än så belysande, men inför dessa av mig påpekade risker med vilka odlarna städse få räkna och vilka ingen mänsklig makt kan avvärja, överkorsas alla vetenskapliga teorier, utan att de därför böra betecknas som »falska».

Jag har med detta endast velat i någon mån bemöta herr Engberg på denna punkt, då han säger, att frågan står och faller med den utredning, som utförts av dessa män. Med hänsyn till det läge, vari dessa frågor nu kommit, skall jag emellertid icke upptaga kammarens tid längre, utan yrkar, herr talman, avslag å utskottets hemställan.

Herr M å n s s o n i Hagaström: Herr talman! Bara ett par ord om den här saken, ty vi hava ju nu hört, att frågan fallit för i år. Jag ställde mig för min del i början betänksam mot detta förslag. Men mina betänkligheter kommo sig icke av någon farhåga för att icke de skånska potatisodlarna skulle klara sig — ty det är ingen fara med den saken — utan de kommo sig därav, att jag var rädd för, att sulfitspriten skulle vara farlig för människor att förtära.

När man nu emellertid från läkarehåll har försäkrat, att någon sådan fara icke föreligger, försäkrat, att halvårslånga, frivilliga prov med stora kvantiteter företagits, utan att man erfarit någon skadlig inverkan därav, så uppgav jag dessa betänkligheter och resonerade som så, att skall man hava ett medel att bliva mindre vetande av, då kan det vara likgiltigt, om man framställer detta av sulfitsprit eller av potatissprit. Det synes mig, som om landets nykterhetsvänner och deras representanter här i kammaren icke precis hava någon anledning att, när det, som sagt, icke föreligger någon uppenbar, klar och omedelbar fara vid användande av sulfitsprit, hålla någon särskild hand över själva smakfrågan, om där skulle förefinnas någon smakskillnad mellan de olika spritsorterna. Utan de kunna säga till dem, som använda dessa varor, att sulfitspriten rinner bort i våra vattendrag till ingen nytta, och likväl kan man ju då använda den, när någon har behov av att bliva mindre vetande, som att använda potatissprit och förstöra potatisen för sådant ändamål.

Jag tror, att här ligger litet nykterhetsintresse i denna sak. Ty det är dock så, att människor äro rätt konservativa av sig. De behärskas av gamla fördomar, och man kan vara säker om, att om det blir knappt med tillgången på potatissprit, så kommer man på många, många håll att i hög grad inskränka supningen, när man skall övergå från potatis- till sulfitsprit. Det är nog därför så, skall jag säga herr Bengtsson i Norup, att här föreligger i viss mån ett nykterhetsintresse.

Varför jag egentligen begärde ordet var på grund av de oerhörda överbiftern, som presterats här i fråga om faran för jordbruket i de

trakter, som betöras av potatisodlingen, och när jag hörde de siffror, som därvidlag anfördes. Det var någon, som sade, att härav berördes 7,000 hektar av den sandiga skånska jorden i Kristianstads län i Gärds och Villands härad, som man försäkrade icke kunna bära något annat än råg och potatis. När man så hör det försäkras, att det skulle bli en värdeminskning av 63,000,000 kronor på dessa 7,000 hektar, d. v. s. 9,000 kronors värdeminskning per hektar på denna sämre sandjord i Kristianstads län, då frågar jag mig: huru mycket är då den vanliga jorden värd i Kristianstads län? Ni förstår, att detta är skånsk matematik, som vi äro så vana vid här i kammaren, från olika tillfällen, t. ex. när sockerfrågan var uppe, när spritfrågan var uppe, när alla frågor, som i någon mån beröra Skåne, varit uppe. Då gälla icke mera matematikens lagar, då gäller icke mera det sunda förnuftet, då kommer man fram med de mest förfärliga orimligheter. Emellertid blev jag ganska orolig och gick ned i biblioteket för att göra ännu en undersökning i saken och slog därför upp statistiken rörande vårt jordbruk. Döm om min häpnad, när jag finner, att i de trakter av Skåne och Kristianstads län, där brännerierna äro tätast sammanträngda, nämligen i Gärds och Villands härad, där upptager potatisodlingen summa 11 % — säger 11 % — av dessa häraders åkerjord. Om jag åter ser på de härad, där man icke säljer en enda potatis till brännvinsbränning, som t. ex. Östra härad i Blekinge län, så finner jag, att Östra härad i Blekinge län har en åkerjord på 19,247 hektar. Men där odlades potatis på 2,420 hektar i genomsnitt under åren 1914—1917, d. v. s. på över 12 % av åkerjorden. I Östra härad av Blekinge län, där man icke säljer en enda potatis till brännvinsbränning, ligger alltså potatisodlingen avsevärt över även t. o. m. de härad i Kristianstads län, där man har dessa brännerier. Ett härad finnes det dock i Blekinge län — det är Listers härad — som har avsevärt högre procenthalt av potatisodlad jord jämfört med den vanliga odlade åkerjorden. Man förstår då, vilken svindel som föres här i kammaren. Låt oss en gång, när det gäller skånska intressen, få fram allvarliga siffror, som man kan lita på, så att man icke kommer ut för sådana historier!

Man frågar här, vad man skall göra med potatisen. För det första kan väl jorden alltid användas. Men att döma av de kalkyler, som herrarna här föra fram, med en värdeminskning av 9,000 kronor per hektar, skulle man tro, att icke endast den jorden i Skåne, som potatisen växer på, skulle sjunka i värde om förslaget ginge igenom, utan även att hela denna trakt skulle bli en brinnande eldsjö, som man icke kunde komma nära på flera mil. Att det skulle bli 9,000 kronors värdeminskning per hektar, vad är det för resonemang? Kan där nu icke på den jorden växa något annat än potatis? För övrigt odla herrarna där nere icke så ofantligt mycket mera potatis än man odlar i Blekinge. Medelstads härad i Blekinge ligger visserligen något under, men Östra härad ligger över vad ni odla i Skåne i dessa trakter. För övrigt duger väl potatisen till något, när man kan använda potatis till att fodra kreatur och svin med för att sälja i städerna och industriorterna. Å andra sidan rinner sulfitspriten ut och

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

Ang.
provisorisk
reglering af
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.

(Forts.)

förgiftar yattnet. Man måste vara besatt av alldeles särskilda intressen — men icke av nationalekonomiska och icke svenska intressen i allmänhet — om man skall gå med på att fortfarande förstöra potatisen till ett gift, när man kunde hava användning för den till svinföda och annat kreatursfoder.

Nu är det emellertid så, skall jag säga herrarna, att det återigen börjar bliva en ganska märkbar matknapphet i världen. Gårdagens telegram meddelade oss den ganska oroväckande upplysningen, att Amerika nästa år kommer att sälja 4,000,000 ton vete mindre än förut. Ett telegram från Indien meddelade ytterligare att deras risskörd i fjol var 13,000,000 ton mindre än näst föregående år. Visserligen lovar den nuvarande risskörden i Indien att bliva rätt god. Men i varje fall: man kan icke få ris från Indien, icke vete från Amerika. Under sådana förhållanden kommer man här att få en betydlig matknapphet, och vi torde återigen komma att få använda potatis i brödet, liksom vi gjorde under de värsta krisåren. Under sådana förhållanden kommer det alltså icke att bliva svårt att få användning för potatisen.

Nu är frågan fallen. Och när så är händelsen, skulle det vara skäl i att göra en ytterligare, verkligt grundlig undersökning rörande den påstådda betydelsen av potatisodlingen för de trakter, där brännerirörelsen är av någon verklig betydelse. När nu de skånska storgodsägarnas förtroendemän icke godkänna den nu föreliggande utredningen, så må vi hoppas, att man vid denna kommande utredning får en mera allsidigt sammansatt utredningskommitté. Ty som ni veta, är det så, att när det gäller skånska sakkunniga, är det endast de skånska storgodsägarnas fackföreningsledamöter, som äro sakkunniga utredningsmän. Alla andra få hålla sig borta.

Herr Lithander: Herr talman! Sedan jag nyss yttrade mig, har jag fått i min hand ytterligare några etiketter, som bevisa, att vederbörande, nämligen Vin- och spritcentralen, icke ens visat en tillstymmelse till bemödande att på ett lojalt sätt låta dessa båda produkter konkurrera med varandra. Under sådana förhållanden, herr talman, yrkar jag avslag på utskottets hemställan.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman! I mitt första anförande yttrade jag, att jag vid andra punkten komme att yrka bifall till den av herr Wohlin vid betänkandet avgivna reservationen. Men då jag nu av herr talmannen blivit upplyst om, att denna reservation går utanför ramen för de yrkanden, varå proposition här kan framställas, kommer jag icke att göra något sådant yrkande.

Medan jag har ordet, anser jag mig böra säga ett par ord till utskottets högt ärade ordförande. Jag vill säga, att jag icke alls kan tävla med herr Röing i fråga om sakkunskap om giftverkan i nu förevarande fall. Där ger jag gärna herr Röing företräde. Men, herr Röing, det är väl i alla fall så, att i denna fråga rörande de skadliga verkningarna står alldeles givet sakkunskap mot sakkunskap. Och jag tror, att det är ytterst djärvt av en lekman att vilja påstå, att den ena parten har absolut rätt. Jag vill i det sammanhanget också

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinställ-
verknigen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

erinra om utskottsmajoritetens yttrande, däri utskottet påpekar det förhållandet, att vår högsta medicinska auktoritet, nämligen medicinalstyrelsen, icke har blivit hörd i ämnet, utan att varan endast undersökts av kontrollstyrelsen. Medicinalstyrelsen har man, som sagt, icke ansett behöfligt att tillfråga i föreliggande ämne. Visserligen sökte herr Röing, och med honom även herr Engberg, framhålla, att det gjorts åtskilliga inlägg från sakkunniga personer till förmån för Kungl. Maj:ts proposition. Och herr Röing nämnde sådana personer som professor Juhlin-Dannfelt, professor Nils Hansson och agronom Nanne-son. Ja, vad vidkommer den sistnämnde är jag fullständigt förekommen av herr Olsson i Kullenbergstorp. Men vad beträffar professor Juhlin-Dannfelt vill jag hänvisa till det förhållandet, att om jag ej minns fel var det just professor Juhlin-Dannfelt, som framkom med förslaget att tillverka potatisflingor. Och jag vill säga, att detta experiment kostade staten många miljoner kronor till intet gagn. Och de råd och anvisningar, som professor Juhlin-Dannfelt givit Kristianstads läns potatisodlande jordbrukare, tror jag äro av den art, att de betacka sig för desamma. De passa kanske mycket bra på en studerkammare i Stockholm; att utföra i praktiken äro de däremot icke lämpade för.

Jag nödgas även här säga ett par ord till min högt ärade och värderade vän den store vältalaren på Upplandsbänken, herr Engberg. Han nämnde mitt ringa namn upprepade gånger i sitt anförande och han tillade mig därvid yttranden, som jag icke fällt. Herr Engberg påstod, att jag yttrat, att ett sulfidbrännvinsrus varade längre än ett rus av potatisbrännvin. Nej, det var den förste talaren här i debatten, som yttrade sig om den saken, och han citerade för övrigt i det avseendet endast ett tidningsuttalande. Jag saknar för min del erfarenhet på området. Jag har endast smakat en halv sup sulfidbrännvin, men jag vill varken rekommendera det för herr Engberg eller någon annan.

Herr Engberg slutade sitt som vanligt värtaliga anförande med, att han i denna fråga ej ändrat uppfattning sedan i fjol. Jag beklagar, att så är fallet. Han sade med mycken styrka, att intet framkommit som kunde rubba den ställning, han intagit till frågan i fjol. Men jag tror, att herr Engbergs uppfattning skulle fullständigt ändras, om herr Engberg bleve i tillfälle att närmare studera förhållandena där nere, sådana de i verkligheten äro. Jag minnes, att i fjol, när frågan var före, herr Engberg titulerade dessa, jag kan verkligen säga fattiga potatisodlare, med benämningen agrarer. Jag skulle önska herr Engberg hjärtligt välkommen dit ner och själv bliva en agrar. Dåinge vi i kammaren säkert höra helt andra tonarter från herr Engbergs sida än nu och i fjol.

Jag skall vidare gent emot herr Fabian Månssons uttalande, att det i Östra härad i Blekinge ej funnes några brännerier, men det oaktat en stor potatisodling, endast be att få framhålla att man där i stället har stärkelsefabriker som förädla potatisen.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt förut gjorda yrkande.

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Endast en kort replik. Det är för mitt sätt att se rätt besynnerligt, att man från motståndarnas sida hela tiden resonerat, som om efter den fixerade tid, som är fastslagen i den kungl. propositionen, alltsammans skulle läggas ner med avseende å jordbruksnäringen och att den då skulle taga slut. Jag förmodar, att herrarna ändå lagt märke till, att denna bestämmelse representerar endast en övergångstid, avseende att utgöra ett slags respittid, under vilken fortsatt utredning skall äga rum. Det är sålunda en provisorisk begränsning av tillverkningsmängden, varom förslag föreligger. Det är ej så, som det skymtade fram ur åtskilliga anföranden, att efter den föreslagna övergångstiden allt skulle läggas ner. Det får naturligtvis bero på denna senare och mera djupgående undersökning, hur långt man skall ytterligare sträcka sig år efter år i avvecklingen. Man har endast fastslagit principerna i den första av de grundsatser, de kommitterade uppställt, nämligen att denna avveckling skall äga rum och att man skall överföra denna brännvinsbränning från potatisodlingen och i stället knyta den till sulfitindustrin. Men jag får verkligen säga, att när man nu får höra det resoneras så, som det göres från motsidan, och man icke tager någon som helst hänsyn till denna fortsatta utredning om potatisodlingen och därmed sammanhängande förhållanden, då har man givit sig in på linjer, där man ej kan hålla sina positioner. Jag vill också erinra om, att det är fullständigt riktigt, som antydde av herr Fabian Månsson, att herrarna resonera, som om den skånska potatismarken bleve lagd platt och öde och skulle bära endast törne och tistel, om den ej finge avsättning till bränneriindustrin. Det är intet annat än prat och nonsens, ty var och en vet, att det blir en viss reduktion av potatisodlingen, men att denna reduktion skulle innebära, att dessa odlingar skulle bli komplett värdelösa, tusentals jordbrukare ruineras o. s. v.. som här talas om av de skånska bränneriintressenterna, det är, får jag säga, skräckmålningar, som man borde hålla sig för god att rulla upp i kammaren. Det är dock notoriskt och har ej bestritts från det håll, som företrädes av herr Bengtsson i Norup, att avsättningsmöjligheter alltjämt finnas för denna potatisodling. Och det är ingalunda på det sätt, som den siste ärade talaren här gjorde gällande i sitt första anförande och som också skymtade bakom hans andra, att om vi skulle göra denna avkoppling, funnes där ett potatisöverskott, som man sannerligen ej finge någon användning för. Varför ej då — det var hans tankegång — använda detta för framställning av sprit? Men begriper ej den siste ärade talaren, att man naturligtvis undan för undan lägger om sitt jordbruk med hänsyn till dessa bestämmelser, vilka ej komma som en tjuv om natten, utan som var och en förutsätter skola komma successivt, för att jordbrukarna skola beredas möjlighet och tillfälle att avveckla dessa förhållanden? Det är ej meningen att i ett enda slag slå till. Men resonemanget från den siste talaren fördes, som om man ej toge någon hänsyn till behovet för detta jordbruk att småningom anpassa sig.

Jag vill också säga den siste ärade talaren, att min ståndpunkt i

denna fråga betingas utslutande av den nationalekonomiska synpunkten. Ty jag vill verkligen fråga herr Persson i Fritorp, om han fortfarande kan hålla på sin linje, om det är honom klart och vederligt, att vi ha en värdelös avfallsprodukt, som kan förvandlas till ekonomiska nyttigheter och å andra sidan ha potatisen, som redan i och för sig har sin nyttighet. Vi kunna göra det värdelösa, som rinner ut i älvarna, till något, som är en ekonomisk nyttighet. Det andra skola vi förvandla från näringsmedel och omsätta till brännvin, men med ett produktionspris, som är nära tre gånger så stort som i förra fallet. Hur kan herr Persson i Fritorp inför dessa fakta ett ögonblick tveka om den väg man bör välja? Det förefaller mig, som om man skulle ställa allt vad nationalekonomi heter på huvudet, om man här skulle vilja hålla på den av herr Persson förordade linjen.

Nu har frågan fallit i första kammaren, och sedan herr Bengtsson i Norra också mobiliserats i nykterhetens namn för denna fråga, fastän det trogna jordbrukareintresset nog ganska öppet skymtar bakom — det tillåter jag mig säga — kan det vara tvivelaktigt, hur det går här i kammaren. Men såsom ett slags begravningsstal över det hela tillåter jag mig att sluta detta anförande med att säga, att frågan visserligen faller nu, men att herrarna ej skola inbilla sig, att den därmed är bragt ur världen. I likhet med herr Fabian Månsson har jag den bestämda övertygelsen, på grund av den uppfattning jag har om det allmänna världsläget, att den kristid vi genomgått komma vi ännu en gång in i, kanske under förfärligare förhållanden, än det en gång var. Och då kanske herrarna äro glada över, att den skånska potatisen användes till förnuftigare ändamål än till brännvin. Det brännvin folk behöver få de ur sulfitspriten.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Endast ett par ord! Den föregående talaren gjorde sig all möda att framhålla, att de, som voro motståndare till den kungl. propositionen, voro bränneriintressenter. Då vill jag säga, att jag icke är någon bränneriintressent, och i den valkrets, jag representerar, finnas icke många brännerier. För övrigt ber jag få säga, att man kan intaga en saklig ståndpunkt i en fråga utan att vara intressent i densamma.

Herr Engberg gjorde här en reträtt i det han sade, att det bara var ett provisorium, och då saken icke är definitiv, så tyckte han, att vi borde kunna gå med. Men är det ett provisorium, herr Engberg, varför då icke låta det gå som hittilldags utan de där bestämmelserna? Då lär det väl icke vara någon olycka, om denna proposition avslås. Skulle det då vara något så oskyldigt med de här bestämmelserna? Å nej, det inbillar nog icke herr Engberg någon av oss.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 1 § i utskottets föreliggande författningsförslag, dels ock på avslag å ifrågavarande författningsförslag; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med över-

*Ang.
provisorisk
regering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)

vägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i det vid bevillningsutskottets betänkande nr 30 såsom bilaga A fogade författningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit ifrågavarande författningsförslag.

Omröstningen utföll med 84 ja mot 74 nej; och hade kammaren alltså godkänt 1 § i utskottets förevarande författningsförslag.

För 2 § hade Kungl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

2 §.

Av potatis och avfallsprodukter vid tillverkning av stärkelse ur potatis samt den för brännvinstillverkning av sådan vara oundgängligen erforderliga myckenheten malt må under vardera av tillverkningsåren 1920—1921 och 1921—1922 tillverkas högst 10,000,000 liter brännvin av normalstyrka.

Dylik tillverkning må icke bedrivas vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i omedelbart samband med jordbruk, som på grund av jordens beskaffenhet under en följd av år varit förbundet med större potatisodling.

Fastställandet av, vid vilka brännerier ifrågavarande tillverkning, efter vad nu sagts, må äga rum, ävensom fördelningen av tillverkningen på dem samt försändningen av det tillverkade brännvinet till den, som till avsalu äger bedriva rening av brännvin, skall ske enligt av Konungen meddelade föreskrifter.

Enligt utskottets förslag skulle paragrafen lyda sålunda:

2 §.

Av potatis och avfallsprodukter vid tillverkning av stärkelse ur potatis samt den för brännvinstillverkning av sådan vara oundgängligen erforderliga myckenheten malt må under ett vart av tillverkningsåren 1920—1921, 1921—1922, 1922—1923, 1923—1924 och 1924—1925 tillverkas högst 10,000,000 liter brännvin av normalstyrka.

Dylik tillverkning må icke bedrivas vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i omedelbart samband med jordbruk, som på grund av jordens beskaffenhet under en följd av år varit förbundet med större potatisodling.

Fastställandet av, vid vilka brännerier ifrågavarande tillverkning, efter vad nu sagts, må äga rum, ävensom fördelningen av tillverkningen på dem samt försändningen av det tillverkade brännvinet till den, som till avsalu äger bedriva rening av brännvin, skall ske enligt av Konungen meddelade föreskrifter.

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.

(Forts.)

På sätt ovan nämnts hade herr *Röing m. fl.* uti sin vid betänkandet fogade reservation yrkat bifall till det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Vidare hade uti en av friherre *Barnekow* och herr *Jönsson* i Fridhill avgiven reservation yrkats, att åt paragrafen måtte givas denna avfattning:

2 §.

Av potatis och avfallsprodukter vid tillverkning av stärkelse ur potatis samt den för brännvinstillverkning av sådan vara oundgängligen erforderliga myckenheten malt må under ett vart av tillverkningsåren 1920—1921, 1921—1922, 1922—1923, 1923—1924 och 1924—1925 tillverkas högst 12,500,000 liter brännvin av normalstyrka.

Dylik — — — — föreskrifter.

Paragrafen föredrogs. Därpå anförde:

Herr *Röing*: Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till den reservation, som jag avgivit rörande 2 §. Visserligen har första kammaren redan avslagit hela det föreliggande lagförslaget, så att bifall till mitt yrkande har nu ingen större betydelse. Men då herr talmannen ansåg det lämpligare att en eventuell votering rörande motiveringen borde äga rum vid behandlingen av andra paragrafen än vid den första, emedan den huvudsakliga delen av motiveringen i reservationen berör den andra paragrafen, så framställde jag det yrkande, som jag nyss gjorde. Ty jag anser att det är av en viss betydelse för arbetet inom den kommitté, som kommer att fortsätta utredningen, att ha kännedom om, huru andra kammaren ställer sig till de principsynpunkter, som uttalas i den kungl. propositionen. Det är den enda betydelsen ett bifall till mitt yrkande nu har.

Herr *Jönsson* i Fridhill. Herr talman, mina herrar! Det är ju helt naturligt, att jag icke kommer att gå in på någon längre debatt på grund av det läge, vari frågan kommit genom voteringen i första kammaren. Jag tillåter mig i alla fall att framhålla betydelsen av, att andra kammaren i detta fall följer utskottets förslag med den förändring, som är föreslagen i friherre *Barnekows* och min reservation.

Som herrarna torde finna, har tiden för den provisoriska regleringen utsträckts från två till fem år i 2 §. Detta har varit betingat av att, om man skall inlåta sig på att successivt minska kvantiteten

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.

(Forts.)

av brännvin, framställt av potatis, det bör ske i sådana former, att man icke går för brådstörtat till väga, så att det alltför menligt inverkar på potatisodlingen. Som stöd för detta skall jag endast påpeka vad lantbruksstyrelsen har uttalat. Den har nämligen ansett, att starka skäl tala för, att den slutliga prövningen av de sakkunnigas förslag uppskjutes till en tidpunkt, då med frågan sammanhängande omständigheter kunna överblickas med erforderlig säkerhet. Skulle ett genomförande av förslaget befinnas ur samhällelig synpunkt nödvändigt, framhålls önskvärheten av nödig varsamhet.

Detta är anledningen till, att vi i utskottet har föreslagit, att tiden för den provisoriska regleringen skulle utsträckas till fem år. Dessutom vill jag tillägga, att då kommittén efter 8 månaders arbete hunnit att reducera bränningen av brännvin, framställt av potatis, till under en tredjedel av vad den var före kriget, man naturligtvis har all anledning att förvänta, att, om denna kommitté fortsätter med sitt arbete, den snart skall vara färdig med att taga bort även denna tredjedel. Med den synpunkt jag lagt på frågan, har jag funnit det olyckligt, om riksdagen skulle fatta ett beslut, som allt för hastigt skulle verka i en sådan riktning.

Jag har sålunda stannat för att i utskottet tillstyrka en högsta tillverkning av 12 $\frac{1}{2}$ miljoner liter under 5 år och detta av det skäl, att jag från början tänkte, att det skulle bli va möjligt att få fullständig majoritet för ett sådant förslag. Jag tyckte mig finna, att det fanns resonans för detta. Vidare har jag stannat för detta kvantum därför, att det varit det, som varit det tillåtna under det sista tillverkningsåret. Slutligen har jag viss anledning antaga, att riksdagen kanske ganska snart kommer att gå med på ett bifall till en motion, som går ut på en minskning i ransoneringen av brännvin, och under sådana förhållanden skulle tydligtvis den av mig och min medreservant förordade kvantiteten tillika med det brännvin, som tillverkas vid pressjästfabrikerna, kunna fylla behovet. Men å andra sidan har jag ingenting emot att det förslag om en något högre kvantitet antages, som här från vissa andra håll framställts i stället för att behöva importera. I varje fall ber jag få betona, att det bör ligga i regeringens hand att vid behov reglera tillverkningskvantiteten på grund av skördens utfall och andra omständigheter.

På grund av vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den förändring däri, som finnes antagen i friherre Barnekows och min reservation.

Herr Engberg: Herr talman! Jag skall endast i korthet be att få förena mig i det av herr Röing här framställda yrkandet.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen till en början propositioner beträffande lydelsen av förevarande paragraf, nämligen på 1:o) godkännande av paragrafen enligt utskottets förslag. 2:o) bifall till den av friherre Barnekow och herr Jönsson i Fridhill i avseende härå avgivna reservationen samt 3:o) godkännande av

paragrafen i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 2 § i det vid bevillningsutskottets betänkande nr 30 såsom bilaga A fogade författningsförslag i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av friherre Barnekow och herr Jönsson i Fridhill vid betänkandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 92 ja mot 61 nej, vadan kammaren godkänt paragrafen i den lydelse, som föreslagits av Kungl. Maj:t.

Härefter framställde herr talmannen i fråga om motiveringen propositioner dels på gillande av motiveringen i den av herr Röing m. fl. vid betänkandet fogade reservationen, dels ock på ogillande av samma motivering; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

3 och 4 §§.

Godkändes.

Vid nu skedd föredragning av *slutstadgandet* begärdes ordet av

Herr R ö i n g, som yttrade: I överensstämmelse med det beslut, som andra kammaren nyss fattat, tillåter jag mig hemställa, att den ändring göres beträffande slutstadgandet, att detsamma endast skall gälla under två år eller t. o. m. den 30 september 1922.

Vidare anfördes ej. Stadgandet godkändes med den ändring däri, som föreslagits av herr Röing.

Ingressen; rubriken.

Godkändes.

Härpå föredrogs *det vid betänkandet såsom bilaga B fogade författningsförslaget*; och yttrade därvid

Herr R ö i n g: Mina herrar! Vi ha nu för tillfället en proviso-

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)

risk lag rörande försäljning av sulfitbrännvin, som endast är gällande till en viss dag under sommarens lopp. Såvida denna lag, som innehåller bestämmelser under vilka former sulfitbrännvin får säljas, icke skall träda ur kraft, utan att någon ny förordning kommit till stånd, så är det nödvändigt, att andra kammaren biträder första kammarens, såvitt jag hört rätt, enhälliga beslut och bifaller utskottets förslag till förordning angående försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning. Denna förordning är således icke beroende av den förra lagstiftningen, som kammaren nyss godkände, och jag är övertygad om, att även de personer, som då röstade för avslag, nu kunna biträda de förordningar, som äro upptagna i bilagorna B och C.

Jag ber således att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Författningsförslaget godkändes.

Det vid betänkandet såsom bilaga C fogade författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslagen.

Sedan *punkten 2)* härefter föredragits, anförde:

Herr Lindqvist i Kosta: Herr talman! Jag har begärt ordet här i denna punkt, när jag icke kan finna det vara behöfligt, att riksdagen binder sig i ersättningsfrågan på ett sådant sätt, som den skulle göra genom att bifalla vad här föreslagits. Skall hela denna fråga, vilket jag förmodar, i en nära framtid på nytt föreläggas riksdagen, så anser jag, att det bör bero på Kungl. Maj:ts prövning och Kungl. Maj:ts eget initiativ, huruvida något förslag om ersättning då skall föreläggas riksdagen eller ej.

Jag ber således att få yrka avslag å punkt 2) och samtidigt den ändring i motiveringen, som blir föranledd av ett bifall till denna min framställning.

Herr Månsson i Hageström: Herr talman! Till den föregående talaren kan jag bara säga det, att min uppfattning redan förut varit den, att denna industri har sedan ett tiotal år tillbaka och därutöver vetat, att den är litet tolererad och att den egentligen är uppsagd av en överväldigande del av det svenska folket, och den kan därför enligt mitt förmenande icke poeka på någon rätt till ersättning.

Herr Röing: Jag förstod icke riktigt den siste ärade talaren. Ansåg han, att bränneriindustrien, som sysselsätter sig med bränning av potatis, bort sedan år tillbaka ha förstått riksdagens ställning till denna fråga och därför icke nu kunde anse sig ha rätt erhålla ersätt-

ning om denna industri tillfölje statsmakternas ingripande nödgas nedlägga sin produktion? Så kan man väl dock icke påstå vara fallet. Eller förväxlade möjligen herr Fabian Månsson denna industri med sulfitspritindustrien? Det är herr Fabian Månssons, min och övriga reservanters åsikt, att denna senare industri icke bör ha någon som helst ersättning, i händelse densamma i framtiden icke få fortsätta tillverka brännvin ur sulfitsprit. Men däremot har det icke varit någon som helst meningsskiljaktighet i bevillningsutskottet beträffande yrkandet under mom. B rörande eventuell ersättning till de brännerier, som nu bränna potatis och som, ifall den kungl. propositionen blir antagen av riksdagen, med all rätt kunde fordra ersättning, om denna industri på grund av den föreslagna lagstiftningen nödgas nedlägga sin drift. Och jag förstår ej herr Fabian Månssons yrkande och uppfattning i denna fråga i dag, då herr Fabian Månsson själv i vår gemensamma reservation i likhet med samtliga de utskottets ledamöter, som tillhöra majoriteten, just har anhållit, att en sådan skrivelse till Kungl. Maj:t måtte av riksdagen avlätas. Har herr Fabian Månsson möjligen kommit till en annan ståndpunkt nu, än då herr Fabian Månsson biträdde yrkandet i utskottet, om vilket yrkande, som sagt, bevillningsutskottets samtliga medlemmar varit fullständigt överens?

Nu behöves egentligen icke längre någon debatt om detta skrivesförslag, då första kammaren redan avslagit bevillningsutskottets hemställan även rörande mom. B. Men nog anser jag, att andra kammaren bör biträda detta yrkande, då kammaren har biträtt utskottets hemställan i punkt A och för sin del genom de voteringar som nyss ägt rum uttalat, att andra kammaren önskar den föreslagna lagstiftningen, önskar en begränsning av den kvantiteten potatisbrännvin som får brännas till 10 miljoner liter under två år, och då andra kammaren utan votering biträtt den reservation, som även herr Fabian Månsson undertecknat, angående godkännande av princippunkterna i den kungl. propositionen. Då anser jag, att kammaren bör uttala, att under sådana omständigheter är det icke mer än rättvist, att de potatisbrännerier, som till följd av denna eller en eventuell ny lagstiftning nödgas nedlägga sin drift, också böra efter utredning erhålla ersättning för den förlust, som genom denna lagstiftning kommer att drabba dem.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **E n g b e r g**: I kommitterades utlåtande sid. 102 ha vi uttalat oss om denna sak på följande sätt: »Kommitterade vilja vidare framhålla, att, sedan bränning av andra lantbruksprodukter än potatis omedelbart avvecklats, ordningen och tidsutdräkten för den fortsatta avvecklingen böra bestämmas med hänsyn till det för brännerierna producerande jordbrukets skiftande möjligheter att omlägga sin drift. Om och i vad mån i samband med en dylik avveckling ersättning bör utgå, torde böra bli va föremål för vidare undersökning, men har inom kommitterade den uppfattningen redan nu gjort sig gällande, att ersättning i varje fall icke bör ifrågakomma till andra än bränneriägarna.»

*Ang.
provisorisk
reglering af
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.*

(Forts.)

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinstill-
verkningen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

Ståndpunkten inom sakkunnigekommissionen var följaktligen den, att ersättningsfrågan skulle hållas öppen för viss utredning. Det enda avseende, vari man uttalade sig bestämt, var att i varje fall andra än bränneriägare icke skulle kunna räkna på en ersättning.

Med den formulering, som denna punkt nu har fått, kan jag icke känna mig tillfreds, det får jag säga, därför att den lämnar icke frågan öppen rätt och slätt, som vi gjort inom kommittén, utan den ger — och däri instämmer jag med herr Lindqvist i Kosta — för mycket på hand, att man från början skulle vara redo att giva ersättning. Det är en mycket starkare ståndpunkt, man där intagit än i kommittébetänkandet.

Därför ber jag, herr talman, att få förena mig i avslagsyrkandet å den ifrågavarande punkten.

Herr M å n s s o n i Hagaström: Det är visserligen sant, att jag icke funnit mödan lönt att avgiva en särskild reservation i denna punkt, som jag ansåg vara av ganska underordnad betydelse, när jag gick med på att skriva under reservationen. Men muntligen under den överläggning, vi hade, när vi kommo överens om att framlägga reservationen, sade jag, som utskottets ordförande torde erinra sig, i en replik eller i ett samtal vid bordet, där lektor Björnsson satt, att jag i princip var mot ersättning till en industri, som i den allmänna meningen är så utdömd och som man under årtionden så varnat för som denna spritindustri, sådan den är ordnad, och som var och en vet är klart och uppenbart skadegörande.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Ja, det var verkligen intressant, att vi genast fingo belägg på de faror, som jordbrukarna löpa, om vi icke toge Kungl. Maj:ts förslag, ty då kan ersättningen spillas bort, så att man icke med säkerhet har den i sin hand. Det var särskilt herrar Röing och Engberg, som framhöllo detta, och nu få vi ögonblickligen svaret på vad vi ville veta. Jag fäster mig icke så mycket vid själva ersättningen i och för sig, som skulle detta vara så avgörande, men det var utomordentligt intressant, att man protesterade, så snart förslaget framhölls som särskilt värdefullt för jordbrukarna, så att de därför borde taga Kungl. Maj:ts förslag.

För övrigt tycker jag det är märkvärdigt, när jag hör denna framställning, att den endast skulle gälla bränneriidkarna. Gick man så tillväga vid tobaksmonopolets införande eller skulle det vara en särskild princip, som nu skulle göras gällande? Jag skall icke här närmare inlåta mig på detta, men jag har fått fullt klart för mig, att även här i detta sakkunnigeutlåtande skymtar fram principen: allt för industrien och mot jordbruket. Sedan må herrarna klara upp, huru det skall gå med ersättningsfrågan och huru många man skall kunna locka med denna ersättning.

Herr E n g b e r g: Herr talman! Jag skall endast be att helt

kort få nagla fast som en tarvlig demagogi av den siste talaren, när han sökte i likhet med vad han gjorde i sitt föregående anförande spela ut den här naturliga tveksamheten att på förhand binda sig med avseende på ersättningsförmågan såsom bevis för en stor motsättning mellan industri och jordbruk. Det kan han göra i sin enkla och flärdfria agitation ute på landsbygden, men här i kammaren borde han icke göra det.

*Ang.
provisorisk
reglering av
brännvinställ-
verknigen
vid vissa
brännerier.
(Forts.)*

Herr Jönsson i Fridhill: Herr talman! Det förefaller mig, som om vad utskottet begärt i den föreslagna skrivelsen grundade sig på ett så rättfärdigt krav, att man icke kan underkänna detsamma. Jag har icke kunnat tänka mig, att man här skulle framställa något avslagsyrkande, men då ett sådant framkommit, ber jag att bestämt få reagera mot detsamma. Jag anser det fullkomligt ofrånkomligt, att när staten på detta sätt ingriper mot brännerier eller andra, så har staten även en ofrånkomlig ersättningsskyldighet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) av utskottets förevarande betänkande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 59 ja, men 83 nej, vadan kammaren avslagit utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogos vart för sig

bankoutskottets utlåtanden:

nr 47, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1920 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 66, i anledning av väckt motion

angående uppläggande av en statens fria jordbruksegnahemsfond och en statens fria fiskerifond.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

*Ang. åtgärder
för nedsät-
tande av sta-
tens admini-
strations-
kostnader.*

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av väckta motioner dels av herr Lindman m. fl., nr 138, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvåga- bringande genom förenklade arbetsformer och minskad tjänstemanna- personal av en nedsättning i statens administrationskostnader, dels av herr Hage, nr 215, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ordnande på det praktiskt och ekonomiskt mest fördelaktiga och arbetskraft- besparande sätt av administration och arbetsformer vid statens verk.

Därvid anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Jag skulle egentligen icke behöva uttala mig i denna fråga, då utskottet tillstyrkt den motion jag avgivit, men jag ber dock att få bringa i kammarens erinran några uttalanden, som jag gjorde redan vid remissdebatten i år. Det gällde nämligen då ett påpekande från min sida, hurusom beträffande antalet ämbetsverk och antalet ämbetsmän en betydande ökning under de senaste åren ägt rum. Jag vill endast från mitt anförande i remissdebatten upptaga ett par siffror, som visa, att i de affärsdrivande verken ökningen av ämbetsmännen under åren 1913—1918, alltså under en femårsperiod, uppgått till icke mindre än 44 % samtidigt som ökningen i de centrala ämbetsverken under femårspe- rioden varit 15 %.

Det är denna betydande ökning som framkallat farhågor hos mig och mina medmotionärer, och vi ha haft den uppfattningen, att om något kan i denna väg göras för att åstadkomma förbättring genom inskränkning, förenkling eller på annat sätt, skulle det vara högeligen av behovet påkallat.

Det är emellertid en annan synpunkt, som man bör lägga på denna sak, om man nämligen skall kunna på det sätt, som vi tänkt oss och som utskottet nu vill tillstyrka, åstadkomma verklig besparing. Man skulle därigenom, såsom jag likaledes vid remissdebat- ten framhöll, kunna vinna ett annat syftemål, nämligen ökade möj- ligheter för förbättring av ämbetsmännens avlöningar. Det är ju så, som jag då underströk, att den svenska ämbetsmannaklassen under dyrtiden lidit under oerhörd stora svårigheter därför att dess lö- ner icke på något sätt kunnat bringas upp fullt i jämnhöjd med vad dyrtidens verkningar å sin sida medfört i fråga om utgifter och kost- nader. Man måste ju tänka sig, att det är nödvändigt att få dessa ämbetsmän i lönehänseende upp till en sådan nivå, att vad som kan vinnas i förbättringar också kommer att motsvara den oerhörda ök-

ning i utgifter, som kristiden förorsakat ämbetsmännen såväl som alla andra.

Kan man nu, menar jag, genom att åstadkomma en sådan inskränkning som den om vilken jag här talat, vinna det syftemålet, att antalet ämbetsmän skulle kunna minskas, så skulle man naturligtvis därigenom även vinna, att möjligheterna bleve större att bereda ämbetsmännen den berättigade ersättning, som de kunna ha pretentioner på att erhålla.

*Ang. åtgärder
för nedsät-
tande av sta-
tens admini-
strations-
kostnader.*

(Forts.)

Utskottet har nu i sitt utlåtande gjort en del antydningar om hur man bör vinna detta mål. Jag förstår, herr talman, mer än väl — jag har ju själv varit ämbetsman och känner något dessa förhållanden — huru svårt det är att vinna detsamma. Men med den erfarenhet jag har är det dock min alldeles bestämda uppfattning, att om man verkligen på alla håll söker nedlägga en god vilja i syfte att övervinna gamla uppfattningar och fördomar, då är det icke bara ett tal i vädret, då det resoneras om att åstadkomma inskränkningar, utan då bör det också verkligen kunna medföra ett lyckligt resultat.

Jag framhöll vid samma tillfälle i remissdebatten, hurusom det då uttalades, att de organisationsförändringar, som voro ifrågasatta, borde göras oberoende av lönefrågans lösning. Jag underströk då denna synpunkt, och jag vill nu ytterligare endast framhålla för dem, som eventuellt få denna utredning om hand, vikten av att den lägges vid sidan av löneutredningen så att den icke kommer att förhindra eller på något sätt förminska utsikterna att få själva löne-regleringen genomförd inom en överskådlig framtid.

Ja, herr talman, jag har velat framhålla detta därför att jag kort och gott trott, att man verkligen på denna väg bör vinna ett gott resultat. Det skulle naturligtvis betyda detta, att samtidigt som för-
enklingar och besparingar komme till stånd, man även lättare skulle komma fram till den välbehöfliga förbättring av ämbetsmännens löner, som jag anser oundgängligen nödvändig.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 43, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln framlagda förslag till inrättande av ett riksräkenskapsverk jämte i ämnet väckta motioner;

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 54.

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av nytt landsstatshus i Göteborg;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra kontorskostnadsrättning för generalkonsulatet i New York;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för statsverkets räkning av Nobelstiftelsens rätt till visst område av skogsinstitutets förutvarande tomt å norra Djurgården;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av de teologie professorsprebendena;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ytterligare lönefyllnad åt en professor vid teologiska fakulteten i Lund;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar om lönerreglering för skogsförvaltaren vid universitetet i Uppsala samt inrättande av en assistentbefattning vid skogsförvaltartjänsten m. m.;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund;

nr 117, i anledning av väckt motion om rätt för konservatorn vid zoologiska institutionen vid universitetet i Lund O. Holmqvist att åtnjuta ålderstillägg å lön;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till klinisk och poliklinisk undervisning i ortopedi vid Stockholms vanföreläsning;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av elevavgifterna vid tandläkarinstitutet;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt vaktmästaren samt eldaren vid högre lärarinneseminariet m. m.;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt till anordnande av utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål;

nr 122, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens åttonde huvudtitel; och

nr 123, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande två anslag under riksstatens för år 1921 fjärde huvudtitel;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels väckta motioner om ävägabringande av förslag till lagbestämmelser i syfte att bekämpa olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1917 angående tillverkning av brännvin;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående

pensionsförbättring för vid marinen anställda daglönare, dels ock en i ämnet väckt motion m. m.; och

nr 52, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av pensionsförbättring och pensioner åt visst marinens manskap, dels ock en i ämnet väckt motiou;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av väckta motioner om sådan ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkring enligt lagen må äga rum endast i riksförsäkringsanstalten;

nr 33, i anledning av väckt motion om viss ändring i de uti lagen om försäkring för olycksfall i arbete intagna bestämmelser om vilka personer äro att anse såsom arbetare enligt nämnda lag;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 8 i lagen angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen) den 2 juli 1915; och

nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik, dels ock i anledning därav väckta motioner;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ytterligare åtgöranden för en vidgad folkbildningsverksamhet och åstadkommande av förädlade nöjen för ungdomen m. m.;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 20, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av en statens försäkringsverksamhet å olika försäkringsområden; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av herr Lübecks motion, nr 305, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en planmässig utveckling av Sveriges sjöfartspolitik och sjöfartsförbindelser.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Sjöblom</i>	under	3 dagar	fr. o. m. d.	9 maj,
»	<i>Nilsson</i> i Antnäs	»	8	» » » »	» 12 »
»	<i>Karlsson</i> i Surte	»	4	» » » »	» 11 »
»	<i>Månsson</i> i Hageström	»	3	» » » »	» 9 »
»	<i>Johansson</i> i Kullersta	»	3	» » » »	» 10 »
»	<i>Uddenberg</i>	»	5	» » » »	» 11 »
»	<i>Ericson</i> i Funäsdalen	»	8	» » » »	» 10 »

herr *Bergström* i Högsön under 8 dagar fr. o. m. d. 12 maj och
» *Johanson* i Rimforsa » 12 » » » » 11 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.27 e. m.

In fidem
Per Cronvall.